

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

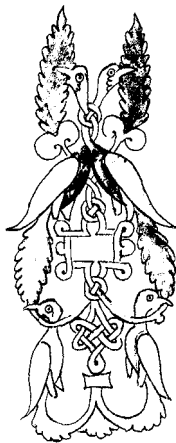
az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa
XV. évfolyam 172. szám
2011. június

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
– hívtottan és hívtatlanul – mindenkit szeretettel vár
a Budapest V., Semmelweis utca 1–3., I. emeleti Bartók terembe

---

Bevezető énekek

„Gergely, szent főpap, aki a hitet tanítottad és a démonok se-
regét elüldözted, az embereket megtanítottad a Szenthárom-
ságot hirdetni: megkoszorúztattál a mennyben. Most légy
közbenjárónk az Úrnál.”*

Minden nemzetnek megvannak a nemzeti szintjei. Azok kö-
zött az első sorban az, aki a keresztény hitet elhozta a néphez: Vi-
lágosító Szent Gergely. Jóllehet, vannak az apostolok között is,
akik az Igét az örmények földjén, mégis Gergely volt igazán az
örmény egyház megeremtője. Tiszteletét még azok is megtartot-
ták, akik messze kerültek Örményországtól. Így van ez Erdély-
ben és így van ez a mai Magyarországon. Bár hisszük a szentek
egyességét, hogy ők mindannyian imádkoznak értünk, de min-
denki számára vannak igen kedves szentek, akikhez fordulunk.
Ilyen Világosító Szent Gergely az örmény gyökereük számára.

Dr. Sasvári László

* Szent Liturgia 114. o.

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Béres L. Attila

Valóra váltott álmok, célok: az ÚTon megtapasztalt öröm üzenete

A Fővárosi Örmény Klub háziasszonya, dr. Issekutz Sarolta köszöntötte a májusi klubdelutánon megjelent közönséget, majd a rendező Zuglói Örmény Önkormányzat elnöke, Zárugné Tancsin Katalin lánya, Zárug Anna Zita tartott vetített-képes előadást El Camino, Az ÚT címmel. A Fővárosi Örmény Klubban először szerepelt a zuglói örmény önkormányzat, és elsőként egy tartalmas, utolérhetetlen estet rendezett. Mindenki feltölthetett belőle.

A klub törzsközönsége mellett eljöttek Zárug Zita Anna barátai is. A fiatal tanárnő 2010-ben zarándokutat tett Spanyolországban, Szent Jakab útján. Az előadás előtt Kiss Péter Petrusz, a 2007-ben alapított Budapesti El Camino del Santiago Klub vezetője elmondta, kötelességének érzi, hogy mindenkit segítsen, aki erre a csodálatos zarándokútra szeretne menni. Zitát is felkészítette klubtársaival együtt erre a nagy útra, minden technikai és fizikai segítséget megadtak neki. A lelkit Zita szerezte meg útközben.

Egy nem mindennapi zarándokúton kísértük végig Zárug Zitát, így mi magunk is átérezzük, mi mindent kapott lelkiekben ezen az úton.

Előadását bibliai idézettel kezdte a Zsoltárok könyvéből: „*Boldog az az ember, akit Te segítesz, akinek szíve zarándokútra készül.*” (Zsolt. 84.6.) Majd így folytatta: „A za-

rándokút, de bármilyen út akkor kezdődik, amikor bezárjuk magunk mögött az ajtót, és megtesszük az első lépést. Nagyon sok kezdőpontja van.”

Ezután térben és időben visszatekintett a zarándokút történelmére. Megtudtuk, hogy a IX. századtól létezik ez a vallásos hagyomány, miután megtalálták, felfedezték Szent Jakab sírját. 899-ben III. Alfonz egy kibővített kápolnát épített fölé, amit leromboltak, majd újra felépítettek. 1075 és 1128 között építették a ma is álló katedrális. A XII. századtól a keresztény világban Santi-

A májusi klubdelután közönsége, az első sorban középen Zárug Anna Zita

ago del Compostella jelentős zarándokúttá vált Jeruzsálem és Róma mellett.

Ma már egész Európából vezetnek zarándokutak Szent Jakab sírjához. A legismertebb indulási pont egy franciaországi kis falu a Pireneusok lábánál, ahonnan Zárug Zita is elindult. Addig Belgiumon, Franciaországon keresztül autóstoppal jutott. Az út oda is vissza is kalandos volt, hát még maga a 800 km-res El Camino Spanyolország északi részén. Kierkegaard dán filozófus gondolatát az út közepe táján egy szálláson olvasta angolul: „*Mindenekelőtt ne vesztse el a vágynak a gyaloglásra. Én mindennap belegyalogolom magam a jólét állapotába, és elzarándokolom magam minden betegségtől. Belesétálok magam a legjobb gondolataimba, ugyanakkor tudom, hogy egy gondolat sem égetőbb, mint amelyből nem lehet kizárndokolni. Ha valaki kitartóan folytatja a gyaloglást, előbb-utóbb minden rendbe jön.*”

Anna Zita is feltette a kérdést: hogy zarándoklat 800-900 kilométeren keresztül

nem inkább teljesítménytúra? Ekkora utat végiggyalogolni, vagy akár kerékpárral megtenni! A válasz egyszerű: nem! – adta meg a választ a kérdésre is Zárug Anna Zita. „Ugyanis amikor az ember felveszi magára a hátizsákot, bakancsot húz és elindul, és a lelkét odaajánlja, mert ő szeretne valahová elzarándokolni, ez többet ad. Nem pusztán gyaloglás lesz, nem pusztán fizikai teljesítménytúra, hanem több. Önmagam számára meghalok ezen az úton, hátrahagyom a régi önmagamot és valami egészen új születik. Amire csak sokkal később jön rá az ember. Nem a megérkezés pillanatában.”

Mit kell tudni Szent Jakabról?

Szent Jakab bibliai alak. Zebedeus és Salome fia, Szent János evangélista bátyja, halász, akárcsak János, András és Péter. Az első között szegődött Jézushoz testvérel együtt. Jézus a „mennydörögés fiait” nevet adta nekik. Jakab a tanítványok legelsőbb köréhez tartozott, Jézus életének fontos pillanatainál jelen volt. Szent Pál azt mondja, hogy Kéfás

Fővárosi Örmény Klub

2011. június 16. (csütörtök), 17 óra

Magyarok Háza, Budapest V., Semmelweis u. 1–3., I. emeleti Bartók terem

Örményország hegy- és vízrajza egy egyetemista geográfus szemével

Dr. Kubassek János geográfus,
Érd Földrajzi Múzeum igazgatója,
Érd és Budapest díszpolgára

Rendező: Terézvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat
Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

(Péter) és János mellett Jakab is az egyház oszlopa. Jakab lett a jeruzsálemi egyház feje, és Heródes Antipa király Kr. u. 42-ben őt ölette meg elsőként, így ő az első keresztény vértanú. Egy másik hagyomány szerint Hispániában is tértett, ezért amikor őt lefejezték, holttestét elmenekítették Hispániába, ott rejtették el, és az a sírja, amit felfedeztek. A magyar Szent Koronára is feltették Jakab apostol képét. (Ez is bizonyítja, hogy fontos személyiségnek kellett lennie.) A spanyolok szentként tisztelik, aki segít a harcban, mint legendáinkban Szent László. **Jakab zarándokruházata: fején sapka, hátán hátizsák, köpeny, zarándokbot, egy kis csomag, és ruháján egy kagyló. A Szent Jakab kagyló az ÚT egyik jele, a másik a sárga nyíl, egyben turistajelzés. A tengerpartról gyűjtött kagyló (a Shell benzinkutak emblémája) egyfajta bizonyíték annak, aki megtette az utat.**

Miközben a tényeket láttuk a vetített képeken, miközben felelevenedtek az emlékek, mindenkit magával ragadott Zita lebilincselő élménybeszámolója az El Caminoról, a 914 kilométeres, végig gyalog megtett ÚTról, a találkozásokról, az apró lelki momentumokról, ami különlegessé tette számára.

De az előadásában nem csupán ennyiről volt szó, sokkal mélyebb érzelmeket váltottak ki az El Caminoról hallottak. Nevezetesen azt, hogy minden életnek van zarándokútja. A zarándokút nem turistaút, nem vándorút, nem teljesítményútra. Mert a zarándokútnak célja van, amire tekintünk. Aki ma zarándok, az élete zarándokútján a végtelen célra tekint. Miért? Mert nehezebben téved el! A bűn eredeti szógyöke a céltévesztés. Sok a derékba tört élet, a „nem ezt akartam”. Senki nem akar eltévedni, mégis sokan nem érkeznek meg oda, amit célul

kitűznek. Akkor tévednek el az emberek, ha nincs tájékozódási pont, nem tudnak egyenesen a cél felé menni! Ugyanoda lyukadnak ki, ahonnan elindultak. A zarándokúton társakat is kapunk. Velünk van Isten. Nem bizonytalanodunk el, velünk együtt vándorol, és ez a megtapasztalt öröm az úton.

Végül számos kérdésre kaptunk Zárug Anna Zitától praktikus tanácsot, a jó hátizsákba történő csomagolástól, a ruházattól, a stabil cipőtől kezdve a szállásdíjakig, az ajánlott napi kilométertávótól a fájó víz hólyag megszüntetéséig. Az utóbbit közzé is teszem: lábmosás után meg kell varmi a víz hólyagot, így a felpúposodott bőr alatt felgyülemlt folyadékot az átfűzött cérna segíti kivezetni, mert a tűszúrás után nem záródik vissza a bőr. A víz hólyagban benne hagyott cérna magától kiesik, vagy másnap ki lehet húzni, mert a víz hólyag begyógyul és nem fog utána fájni.

„Az igazi Camino akkor kezdődik, amikor megérkeztél Santiagoba, azzal a tapasztalattal, amit útközben szerezted, haza mégy, és azzal vagy új ember.” – zárta előadását Zárug Anna Zita.

Zárug Anna Zita a klubbestet követően új útra indult, két nap múlva megházasodott. Egy hétre Balira mentek nászútra kerékpárral, és kerékpárral is jönnek vissza, de nem abból az irányból, amerre mentek, hanem megkerülik a földet. A sárga és zöld színű fekvőkerékpárral három évre tervezett útkerékpárral három évre tervezett útkerékpárral a 360fokbringa.hu honlapon menet közben számolnak be.

Az előadást dr. Issekutz Sarolta köszönte meg, és hozzátette, hogy mindenkinek lehet zarándokútra menni. Vezetnek zarándokutak Csíksomlyóra, és Szarka György is vezet zarándokutakat immár 15 éve, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület utazásait. Bár még nem volt zarándokúton, de reméli, egyszer ő is eljut az El Caminora.

Zárug Anna Zita

El Camino de Santiago Zarándokút Compostelláig, és tovább...

Nehéz összefoglalni, mi mindent jelent egy zarándoknak az a megtett út, amely nem csak a testet, de a lelket is formálja. 900 km egyedül (?), gyalogosan észak-Spanyolországban sok kihívásnak teszi ki az embert, sok kérdésre ad választ és megnyit az emberben egyfajta ösvényt, amely magasabbrendű dolgok felé vezet...

Ez a zarándoklatok célja: önmagam számára meghalni és kinyitni magam egy Felsőbb dolognak, amelyet sokan Istennek hívnak. Ez az Erő és ez a Lélek formálja az embert minden lépésénél, és – ahogy az ismert történet is mondja – akkor fedezzük fel Istent leginkább, amikor a legmagányosabbnak érezzük magunkat. A történet szerint az ember a mennybe fölérve visszatekint az életére, ahol mindig négy lábnyomot lát: az övét és Istenét. Azonban a legnehezebb, legfájdalmasabb életrésznél csak egy pár lábnyom nyomait látja, és kérdőre vonja Istenét, miért hagyta magára? A válasz így hangzik: „*Nem hagytalak magadra. A karjaimban vittelek.*”

Már csak 576 kilométer...

Gyönyörű táj

Ez a hordozás-hordozottság a zarándokút közben megtapasztalt és megélt barátságokban érhető nyomon. Azok a mélyeséges és fantasztikus találkozások, amelyek az ember és zarándoktársai között születnek, mérhetetlenül csodálatosak. Ezért írtam fentebb egy kérdőjelet az „egyedül” szó után – hisz valóban egyedül indultam, de korántsem egyedül mentem végig az úton – velem voltak zarándok barátaim és egy olyan valaki, aki mindenkinél magasabb, mindenkinél szentebb, aki a karjaiban vitt, ha úgy hozta a szükség.

Nagyon mély és szép tapasztalat, ahogy egy ilyen úton az emberben megszületnek kérdések és megszületnek a válaszok. A zarándoklat „monoton” életvitele visz ehhez közelebb, valamint az, hogy az ember legyűri önmagát, meghal régi énjének, és minden fájdalom ellenére megteszi a következő lépést is – nemde az Élet is ilyen? Akkor is menni kell tovább, ha fáj, és mennyire szép menni, ha boldogság övezi utunkat.

Az El Camino de Santiago útvonalai behálózják egész Európát, sok kezdőpont

Istennel

ja lehet a zarándoklatnak, én a sokak által legismertebb Saint-Jean-de-Port francia falucskából indultam. Innen tettem meg 5 hét alatt azt a 800 km-t, amely Santiago de Compostelláig, Szent Jakab apostol sírjáiig vezet. Szent Jakab Szent János evangélista bátyja, halászkok, akiket Jézus a háló melől hívott el, és aki Jézus halála után a Jeruzsálemi egyház feje volt, majd amikor Heródes Agrippa király 41-42-ben az egyházra támadt, őt ölette meg elsőnek, így ő az első vértanú. Az ő sírjáiig vezet az út, és tovább, *Fisterra* (Finisterre) városáig (jelentése: Föld-vége – Amerika előtt ezt a helyet tartották az ismert világ végének), majd tovább, Muxiáig.

Erről, az általam megtett útról bővebb élménybeszámoló és képek a www.esmegis.wordpress.hu oldalon olvashatóak-láthatóak.

Ez az út volt a felkészülés, a bemelegítés számomra egy új önmagamhoz és egy új élethez – zarándoklatom után leállamvizsgáztam, munkába álltam és... tegnap megházasodtam.

A csütörtöki EÖGYKE örmény klubban tartott előadásom után jelentettem be, hogy szombaton, életem párjával kimondjuk a boldogító „igent”, egy vidám-kerékpáros esküvő keretében. Ezután egy „még nagyobb caminora” indulunk, egy világ körüli kerék-

páros nászútra, amely 2-3 évig fog tartani és célunk, hogy megkerüljük a Földet. Egy internetes blogon lehet majd minket követni, szurkolni és az élményeinket elolvasni:

www.360fokbringa.hu

József Attila:

Az Isten itt állt a hátam mögött (részlet)

„Az Isten itt állt a hátam mögött
s én megkerültem érte a világot

(...)

*Négykézláb másztam. Álló Istenem
lenézett rám és nem emelt föl engem.*

*Ez a szabadság adta értenem,
hogy lesz még erő, lábra állni, bennem.*

Úgy segített, hogy nem segíthetett.

Lehetett láng, de nem lehetett hamva.

Ahány igazság, annyi szeretet.

Úgy van velem, hogy itt hagyott magamra.”

Kerékpáron a nagybetűs életbe

Reménység Szigete

Reménytelenül esős, hideg napra virradtunk május 8-án, pedig a rendezők sok munkát fektettek a *Magyarországon élő erdélyiek II. találkozója*, ezen belül *Az erdélyi magyarörmények világa* című, egésznapos rendezvény sikere érdekében, sok érdeklődőt várva. A zord időjárás ellenére kb. 150 érdeklődő merészkedett ki a rendezvényre és kísérté végig a délelőtt és délután is tartó előadásokat, könyvbemutatókat, erdélyi örmény városokat bemutató kisfilmeket, szentmiséket.

Tíz órakor úrvacsorás istentisztelettel kezdődött a nap, amelyen *Csűry István* püspök (Nagyvárad) hirdette az igét, liturgus *Zalatnay István* volt. Ezt követően kezdődött el az erdélyi magyarörményekről szóló előadás-sorozat: *Pál Judit* (Kolozsvár) egyetemi tanár az erdélyi örménység történetének vázlatát ismertette a hallgatósággal, majd

Zalatnay István

Zsigmond Benedek armenológus. Az örmények egyháza, istentisztelete, zenéje c. előadásával mutatta be az 1710 éve

Zsigmond Benedek

fennálló első keresztény egyházat, az örmény nyelviséget, írásbeliséget, az egyházi zenét, az erdélyi örmény diaszpóra különlegességeit e téren. *dr. Issekutz Sarolta* a *Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája* és az általa szerkesztett *Délvidéki örmény nemesek, Elemér – Écska – Nagybecskerek* c. könyveket mutatta be, majd *Borbély Bartis Jú-*

Pál Judit és dr. Issekutz Sarolta

lia a férjével közösen alkotott *Budapest utcaneveiben mesélő történelem* c. könyvüket ismertette és annak szükségességét, hogy megismerjék a hazai olvasók a hazai közterületek elnevezésében megjelenő, de Trianon következtében határainkon kívül rekedt, a történelmünkben szerepet játszó helységeket, földrajzi alakzatokat, folyókat, stb.

Az örmény Muszaka és almástáska, valamint a micsek és kürtöskalácsok elfogyasztása után délután *Filep Tamás Gusztáv* előadó az örmény genocídiumról tartott rendkívül összefogott előadást. A borongós hangulatot *Szálasy Ferenc* (Székelyudvarhely) oldotta jóízű Régi ör-

Borbély Bartis Júlia

mény élet Erdélyben c. előadásával, anekdotáival. Issekutz Sarolta zárta a délutáni előadásorozatot *Örmény személyiségek a magyar történelemben c.* előadásával.

A hallgatóság az előadások után boldogan ismerte fel a hallottak alapján, hogy milyen sok örmény gyökerű ismerőse van, illetve hogy a mai művészek között

Szálasy Ferenc

Régi örmény élet Erdélyben

Mi Erdélyben és Magyarországon élő örmény származású magyarok, magyarörmények, alkotó aktív részei vagyunk a magyarságnak, a magyar nemzetnek. Aktív részvevői és formálói a magyar történelemnek, a magyar kultúrának, kiemelkedő örmény testvéreink révén, akik egyéniségüknél fogva felemelkedtek az hierarchia legmagasabb fokaira. Véleményem szerint az örmény nemzet tragédiája hitében rejtőzik és abban, hogy kulturálisan Európához kötődik. Örményország volt az első keresztény állam a világon. Kr. u. 301-ben vette fel a kereszténységet Világosító Szent Gergely pápa, és harmadik Tridát királysága alatt. Földrajzi helyzeténél fogva körül volt zárva perzsa, szír, török és kurd muzulmánokkal, iszlámokkal, mindenik ki akarta irtani a kereszténységet ALLAH nevében.

Az örményeket legszebben és leghűebben *Gróf Teleki Sándor* (1821–1892) szabadságharcos honvéd ezredes, a Petőfi kör tagja jellemezte a következő szavakkal:

„Szeretem az örmény nemzetet, mert szívvel, lélekkel magyar; rajong e földért és szereti e hazát; minden nemzetisé-

is szép számban megtalálhatók az örmény származásúak.

Mire a nap zárásaként a *Fülöp Ákos* atya által celebrált örmény katolikus szentmise is véget ért, elállt az eső és kibújt a nap. A jó Isten mosolygott ránk, kifejezve megelégedését fáradozásunkért.

M

Szálasy Ferenc

gek közt az egyedüli, mely él velünk s halna érettünk; szorgalmas, takarékos, vállalkozó, vendégszerető nép, pártfogója irodalmunknak, művésztünknek, bátor katona; szabadságharcunk történetében ott állnak *Kiss Ernő, Lázár Vilmos, Czetz János, Gorove Antal, Hankovits György* és még hányan? Az 1848-1849-es erdélyi hadijáratban minden nemzeti-ségből került ki ellenünk kém, örmény egy se! Bírunk közülük államférfiakat, magas hivatalnokokat, jeles írókat, nyelvünk az ők nyelve, szokásaik a mi szokásaink, s e földön kívül, nincsen számukra hely.”

Az örmény nép tragédiája tulajdonképpen 13. században kezdődött, ekkor fővárosának, ANI-nak (most Törökország-hoz tartozik) egy millió lakosa és ezeregy temploma volt. Az örmények utolsó nemzeti királyát, V-ik Lipótot, a török és tártár hordák elűzték trónjáról, Párizsba menekült és ott halt meg 1319-ben. Megkezdődik az örmények tömeges vándorlása a Krím Félszigetre, Besarábiába és Moldvába. Már a XIV. században erős örmény kolóniák léteztek, Suceáván, Botosan, Jasi,

Drohoi, Vaslui, Galac és más városokban. Románia legrégebbi fatornyú templomát, a tizennegyedik század elején, nem a románok építették, amint azt állítják, hanem az örmények. A moldvai románság akkortájt még a cipőt sem ismerte, honnan épített volna templomot?

Szongott Kristóf 1887-ben főszerkesztőként megindította az „ARMENIA” *Magyar Örmény havi szemlét*, amely élete végéig, azaz 1907-ig meg is jelent. Ez az irodalmi értékű mű volt az összekötő kapocs az erdélyi örmények közt, de éppen olyan fontossággal és érdeklődéssel bírt egész Magyarországon, sőt a Monarchia határain túl is élő örmények, és örmény gyökereiket tisztelő magyarörmények körében is.

Szongott Kristóf (1843–1907) tanár, történész, író, szerkesztő munkái nélkül az erdélyi örmény irodalom olyan lenne, mint a magyar költészet Petőfi nélkül. Nyugodtan mondhatjuk, hogy ő is a Székelyföld szülőtte, a székelyek legnagyobb örménye, mert a székelyföldi Marosbogáton látta meg a napvilágot.

Én a *Szálasy Márton* nagyapámtól, az 1902–1906 évekből rám maradt hét darab „Armenia” füzetet, családi ereklyeként őriztem és őrzöm, melyeknek olvasásakor még iskolás gyerekkoromban alakult ki bennem az örmény nemzet iránti mítosz, amely életem végéig fog kísérni. Mint tanúbizonyítéka a személyes nosztalgiának és az örmény gyökerek iránti ragaszkodásomnak, példának említem, hogy nyugdíjba vonulásom után, 1994-ben alapítottam egy kereskedelmi Kft-t, és az „Arménia” nevet adtam neki.

Szongott Kristóf 1907-ben bekövetkezett halálával elaludt – de nem kialudt – egy fényes láng, mely megmutatta a helyes utat az erdélyi örményeknek, identitásuk, vallásuk, szokásaik megőrzéséért, a ma-

gyar nemzet iránti lojalitásuk, de nem utolsó sorban szeretetük ápolása és megőrzése révén. Ez a láng 85 évet aludt, míg 1992. szeptember elsején, elődének hű követője *Keresztes Zoltán*, Gyulafehérvár szülötte főszerkesztői minőségben, és az örmény történelem kitűnő ismerője, a Bécsben élő *Dr. Száva Tibor Sándor* újra indította az Armenia füzetet, és újraélesztette az örmény összetartást és az örmény hagyományok ápolását Erdélyben.

A *Szongott* családdal kapcsolatosan jut eszembe egy történet az 1920-as évekből. Két marosvásárhelyi örmény kereskedő, pontosabban *Kazatsay Miklós* és *Csiki Lázár* jó barátok voltak, hétvégeken együtt jártak halászni Marosbogátra, a *Szongott* családhoz. Egy alkalommal, valami hiba csúszott az üzletbe, és összevesztek. Csíki egy levelezőlapon felszólította *Kazatsay-t*, amennyiben záros határidőn belül nem fizeti meg az általa kért pénzt, bepereli. *Kazatsay* válasza – szintén levelezőlapon – így szólt:

*Szörtől szörös szörnyű örmény,
Tudom én, hogy mi a törvény,
Beperelni, az nem virtus,
Verjen meg a Jézus Krisztus.
Ha nem tetszik, fogj egy csukát,
S, csókold meg a s... lyukát.*

Szintén *Kazatsay Vilmos* nagybátyám mesélte, hogy 1962 nyarán, egy ajándék üdülésen voltak a Balatonon a 84 éves ikertestvérevel – aki az én nagyanyám volt –, és az ő 92 éves anyósával, Anna néni-vel. Elhatározták, hogy egyet csónakáznak, végeredményben még nincsenek száz évesek. Az elhatározást tett követte. Amikor a Balaton közepe fele jártak, hirtelen a padok alól előbújt egy patkány. Az anyósa úgy megijedt, hogy egy pillanat alatt, a vízben landolt. Szerencséjükre a csónakos, egy ügyes fiatalember, hamar kihalásztta. A

nagybátyám bevallása szerint életében ez volt a legszórakoztatóbb délután, melyet az anyósa társaságában töltött.

Sajnálatos módon *Keresztes Zoltán* főszerkesztői tevékenysége nem volt hosszú, mivel váratlan betegség következtében, négyévi kimagasló tevékenysége után, 1996. november 7-én elhunyt, családtagjai mellett számtalan ismerőse, barátja kísérte utolsó útjára, a kolozsvári Házsongárdi temetőbe.

Az Armenia füzet főszerkesztését 1997-től a szamosújvári *Tarisznya Csilla* tanárnő vette át. A lap új kiadója a „Pro Armenia Alapítvány”, a lap Szamosújváron van bejegyezve Armenia Magyarörmény időszaki szemle címmel. A lapnak sajnos anyagi gondjai vannak, mivel nem kap állami támogatást. A bukaresti Romániai Örmények Egyesületével is felvették a kapcsolatot, azonban azok szerint az apró probléma, hogy a magyar örmények nem beszélik az örmény nyelvet, az RMDSZ táborába tartoznak, és nem ortodox vallásúak. Innen adódik, hogy a román-örmény szövetség nem képviseli az örmény magyarok gondjait, bajait, mondhatni el sem ismerik létezésüket.

Mindannyiunk öröme 1997. március 18-án megjelent az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havi kiadványának első száma, Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek címmel. A kiadvány mottója: idézet Vörösmarty Mihálytól: „Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék”. Milyen csodálatos gondolat, és mindannyiunknak szól, mindannyiunkat kötelez a múlt emlékeinek ápolására, mert múltunk ismerete nélkül nem tudjuk megfelelően építeni jövőnket. A főszerkesztők, időközben változtak, de a felelős kiadó *dr. Issekutz Sarolta*, az Egyesület elnöke személyében változatlan maradt.

Bátran kimerem jelteni, hogy ez a folyóirat jelenti nekünk – Erdélyben élő örmény származású magyaroknak, székelteknek – a legfontosabb lelki táplálékot, örmény identitásunk, kultúránk, szokásaink megőrzésében és ezek átadásában utódaink javára s általuk továbbadásában. Ez a füzet a mi újságunk, a mi hirdető oszlopunk, összekötő kapocs a mi vidéki szervezeteinkkel, utat mutat, és tevékenységre buzdít. Ezeket a havonta nagyon várt füzeteken keresztül tudunk egymásról, ismerjük egymás tevékenységét, és mindezek a kölcsönös tisztelethez, megbecsüléshez és szeretethez vezetnek.

A füzetek hozzánk – a székelőföldre – való eljuttatásáért, köszönettel tartozunk *dr. Issekutz Sarolta* elnök asszonynak, a szerkesztőségnek, és nem utolsó sorban a Kolozsváron élő *Bálintné Kovács Júlia* szerkesztőségi tagnak.

Az örmények Moldvából Erdélybe való áttelepülésének okait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ennek fő oka a több száz éves ottlétük után, a Gheorghe Duca moldovai vajda ellenséges magatartása az örményekkel szemben, mivel őket mindenképpen a görög ortodox vallásra akarta kényszeríteni, de nem utolsó sorban a gazdag örményekre a fejedelem által kivetett súlyos adó. Több dokumentumban is megerősített adatok alapján, az 1672-es évtől kezdve mintegy 3000 örmény család (= 12 000–15 000 fő) két részletben, több csoportban a szoroson keresztül érkezett Erdélybe.

I. Apafi Mihály fejedelem örömmel fogadta a jó eszű, a vagyon, a kereskedelmi szellemet, és ipart behozó örményeket, és kijelölte letelepedési helyeiket.

Közigazgatási szempontból eleinte az összes örmény egy „örmény kompániát” alkotott Beszterce központtal. (A kompánia: szakmai és adminisztratív jog). Itt

volt Minász örmény püspök székhelye is. Idővel a kompánia kettévált, és Beszterce mellett még Gyergyószentmiklós is központ lett, hozzá tartoztak Csíkszépvíz és Kanta. (Ez utóbbi most Kézdivásárhelyhez tartozik.)

1696. február. 7-től Ebesfalvát a „harmadik örmény kompániává” nyilvánították... 1700-ban felavatták az első örmény várost Armenopolis, Szamosújvár néven, mely átvette a besztercei „örmény kompánia” jogkörét, amely 1712-ben a szászokkal való ellentéték miatt teljesen megszűnt.

Tehát két kompánia maradt: Az egyik Szamosújvár, – a másik Gyergyószentmiklós – Csíkszépvízzel és Kantával. Később, 1733-ban Ebesfalvát örmény várossá nyilvánították Erzsébetváros néven. Ezek után, csupán Gyergyószentmiklós és a hozzácsatolt települések maradtak meg örmény kompánia szervezetében. 1768-ban az osztrák-török háború dél-moldvai hadműveleteinek következtében még kb. 400 örmény család költözött Csíkszépvízre. Az újabb gyarapodás nyomán Csíkszépvíz – Kantával együtt kivált a gyergyószentmiklósi kompániából, és külön kompániává vált. 1768-tól tehát az erdélyi örményeknek adminisztratív szempontból két autonóm kompániájuk volt, Gyergyószentmiklós és Csíkszépvíz, és két örmény városuk: Szamosújvár és Erzsébetváros.

Így lett Szamosújvár és Erzsébetváros az örmények bátyja. Petőfi Sándor egy 1848-ban keltezett levelében megjegyzi: „Szamosújvár a dúsgazdag örmények Jeruzsálemé”.

A fentiekkel kapcsolatosan föltétlen ki kell emelnünk a következőket:

Besztercéről az örményeknek gyakorlatilag el kellett menekülniük a szászokkal vívott, évekig tartó etnikai konfliktusok,

komoly utcai verekedések és harcok következtében. Ugyanis a szászok nem bírták elviselni az örmények folyamatos meggazdagodását, és ez által befolyásukat a város vezetésében.

Azt a tényt, hogy az erdélyi fejedelmek milyen fontosságot tanúsítottak a betelepített örményeknek, és tőlük remélték Erdély gazdasági felemelkedését, hűen tükrözik a sorozatosan kibocsátott kiváltság levelek.

* Az első kiváltság levelet I. Apafi Mihály 1684. október 26-án bocsátotta ki, melyből kitűnik, hogy „a Torda vármegye Petele nevű faluban élő örmény kereskedők, a birodalomban mindenütt, minden városban, falukban, és akármilyen helyeken és minden sokadalmakban és városokban szabad kereskedők lehessenek”.

* A második kiváltság levelet 1696. augusztus 20-án adta ki I. Lipót osztrák császár (1657–1705), ebben engedélyezi a Szamosújváron és Görgényzentimrén letelepedett örményeknek, hogy földet bérelhessenek, és kiterjeszti ipargyakorlási és kereskedési jogaikat az egész birodalom területére.

* A harmadik kiváltság levelet II. Apafi Mihály (1681–1713) adta ki 1699-ben. Talán ez volt a legfontosabb, mivel az örmények a szabad kereskedelmi jogn kívül politikai jogokat is kaptak, mint pl. saját lakhelyeiken maguk közül bírót választhattak. Ezeket a kiváltságokat a kompánia keretében a szörvényben élő örmények, az örmény városok létesítéséig élvezhették. Az 1848-as forradalom következtében, 1849 után a kiváltságok kora lezárult, mivel kikiáltották az összes lakosok törvény előtti egyenlőségét.

Számtalan dokumentum igazolja, hogy a szamosújvári gazdag örmények Mária Teréziának a kiváltság levelekért fizetett óri-

ási összegek mellett még jelentős kölcsönöket is adtak, úgymond a monarchia óriási kiadásainak fedezésére. Így 1758-ban, a privilégiumokért fizetett 25 000 forint mellé 1761-ben újabb 16 100 forintot adtak „kölcson”, 1762-ben pedig még 8240 forintot fizettek szintén kölcsön, melyeket természetesen soha sem kaptak vissza.

Megszakítom mondanivalóimat, két örményekkel kapcsolatos történettel.

A sóvidéki Korondon az 1930-as években öt örmény és két zsidó kereskedő volt, némelyük korcsmát is tartott. Annak idején dugaszolt bort falvakon nem árultak. A szükséges bormennyiséget általában a Küküllő mentéről vásárolták a kereskedők, 100-200 literes cserefa hordókban, és szekerekkel szállították. A községben egymástól nem messze volt az örmény Szálasy meg a zsidó Salamon üzlete. Szálasyt, az én nagybátyámat bosszantotta, hogy az emberek inkább a zsidóhoz mennek bort inni. A falubeliek válasza az volt, igaz, nem olyan jó, mint a magáé, de olcsóbb. Azt is elmondták, hogy eleinte szép sárga a színe, de ahogy fogy, mind halványabb. Bátyám mindjárt vette a lapot, és arra kérte az embereket, hogy legközelebb legyenek az ő vendégei, egy nagy kancsó bort kapnak ajándékba. Úgy is történt. Borozás közben mondta a bátyám, na figyeljtek rám! Itt van hat lej, ezzel elmentek Salamonhoz és kértek egy kancsó bort. Mikor Salamon elmegy az asztalotoktól, ennek a kis üvegnek a tartalmát beletöltitek az egyik pohárba. Nézik az emberek, 0,5 cl. sósborszeszes üveg, benne egy kis halál. Az emberek szemei felcsillantak. Salamonhoz érve megrendelik a kancsó bort, és ahogy meg volt beszélve, a kis üveg tartalmát beleöntötték az egyik pohárba. Jött a reklamáció: Salamon úr, Salamon úr, mit keres a hal a pohárban. Erre Salamon ké-

kült-vörösödött, – kereste a vacsoracsillagot –, s csak annyit tudott mondani: a feleségem a hibás, hányszor megmondtam neki, hogy patakvizet szűrő nélkül ne töltsön a hordóba!

Talán még ide belefér a következő megállapítás is:

A francia „Union Republicaine” 1891-ben megjelent egyik cikke szerint:

Az örmények keleten igen ügyes emberek hírében állnak. Konstantinápoly piacán azt szokták mondani: „A törököt rászedi a zsidó, a zsidót a görög, a görögöt az örmény, de az örményt csak a sátán tudja rászedni”.

A monarchia idején egész Erdély területén az örmények által lakott városok nagy fejlődésen mentek át, templomokat, iskolákat, üzleteket, gyógyszerházakat, bőrfeldolgozó üzemeket, közintézményeket építettek. Az örmények legfőbb jövedelmi forrása a marhakereskedelem volt. Csordájával egyszerre 100-150 darab ökröt és meddő tehenet hajtottak Bécsig és még tovább is. A csordákat lóháton meg szekerekkel kísérték, egy – egy út kb. harminc napot tartott, de olyan ügyesen meg volt szervezve az állatok pihentetése, etetése, itatása, hogy jelentősebb súlyvesztés nélkül bonyolították le a szállításokat. Feljegyzések igazolják, hogy pld. Gyergyószentmiklóson 1904 év folyamán az állatvásárokon 40 554 szarvasmarhát és 7029 lovat adtak el. Elképzelhetjük, hogy akkoriban Erdélynek és benne a Székelyföldnek milyen gazdag állatállománya lehetett.

Az erdélyi örmények legerősebb városa, bástyája Szamosújvár volt.

Az építészek azt állítják, hogy Szamosújvár az első olyan európai település, amely előre kigondolt terv alapján készült. Ugyanis Oxendius Verzerescul püspök, a hagyomány szerint, még az építési

engedélyre való várakozás ideje alatt hozatott Rómából egy Alexian nevű örmény építésszt, aki elkészítette a város tervét.

A várost 160 család kezdte építeni, akik főleg Besztercéről Gyergyószentmiklósról, Csíkszépvizről, Görgényből, Peteléről jöttek. A magánépületekkel párhuzamosan a középületek falai is emelkedni kezdtek. A várost kezdetben bekerítették és a strázsák által őrzött három kapun lehetett bejutni. Az építkezés olyan gyorsan haladt, hogy már a második esztendejében, azaz 1700. augusztus. 1-én, a püspök felavathatta az első bőripari céhet, Városi Tímárok Egyesülete néven. Ebből kifolyólag minden történést a város megalakulást 1700-ra teszi. Mivel a város a Szamos-Új-Vár néven ismert vár közvetlen közelében épült, az örmény vezetők úgy döntöttek, hogy a császári rendelet megérkezéséig Szamos-Új-Vár-Város legyen a hivatalos neve.

A szamosújváriaktól hallottam a következő történetet: Két örmény kereskedő találkozik a város központjában, az egyik kezében három szál rózsa, a másik kérdezi, hová mész azzal a virággal? A válasz: az örmény temetőbe megyek, az anyósom sírjára viszem a virágot. A másik felbőszülve, nem szégyelled magad, van az arcodon egy csepp bőr, oda állítani három szál virággal az anyósod sírjához? – ha én vihetném – szétárja a kezét –, ilyen öllel hordanám minden héten!

Erzsébetváros (eredeti nevén Ebesfalva) volt a második, örmények által alapított város Erdélyben. Nevét az örmény katolikus plébánia védőszentjéről, Árpád-házi Szent Erzsébetről kapta 1733-ban. A korábbi Ebesfalva nevet a tizennegyedik században kapta, ugyanis a Bethlen család itt tartotta vadászkutyáit.

Ebesfalva várossá nyilvánítása 1733-ban történt, a betelepített örmény lakosság nö-

vekedése következtében. A növekedési ritmus 1684-ben hirtelen felgyorsult, az örmények Besztercéről való menekülése következtében, sőt még jobban meg növekedett 1686-ban, egy Gyergyószentmiklósról Potoczky Márton papjukkal áttelepedett mintegy 20 gazdag családdal. Jövetelükkel fellendült a faluban a kereskedelem és főleg a bőripar. Sajnos a falu virágzásnak indulásakor, 1692-ben egy tűzvész következtében a település legnagyobb része leégett. Az óriási károk ellenére a fejedelem segítségével a falu aránylag hamar felépült.

Várossá nyilvánítása után Erzsébetváros az erdélyi örmények adminisztratív központjává válik. A város új státusa, és a kapott jogok sok örményt idevonzottak Erdély más helységeiből is. Mária Terézia császári kiváltság levéllel lehetővé tette a város megerősödését, pallosjogot adott, amihez városi törvényszék kellett, és pecsétet engedélyezett. Az új diploma engedményei a lakosság számának gyors növekedést eredményezték. Elsősorban a jogi viszonyok változtak meg, hiszen a szamosújváriakon kívül minden örménynek Erzsébetvárosra kellett utaznia igazságszolgáltatásért, vagy hivatalos iratokért. Ez fellendítette a szállodákat, a nagy és kis-kereskedés pedig amúgy is központtá alakította a várost, ahová a jó minőségű áruk miatt Erdély egész területéről jöttek a kereskedők.

Amikor Gyergyószentmiklósról beszélünk, minden alkalommal, önkéntelenül is eszembe jut az örmény temető kapuján lévő felirat. Ha valamelyik barátom panaszkodik és tudom, hogy az ok nem meggyőző, mindég megkérdezem tőle: Tudod-e mi van felírva a gyergyószentmiklósi örmény temető kapujára? Az hogy „NE SÍRJ”. Persze ezt humorosan is fel lehet fogni, a mondanivalója azonban ennél sokkal mélyebb,

segít a fájdalmas pillanatok, órák, napok feledésében, ha bízunk Istenben.

Feljegyzések szerint Gyergyószentmiklóson már 1654-ben letelepedett az első két örmény család, Ázbej és Vártig néven. Ezeket követték a tömeges bevándorlók 1672-ben, akik, amint már előbb is említettem, a középső csoporttal a Békási szoroson át jöttek Erdélybe. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a Székelyföldön Gyergyószentmiklós volt az örmények bástyája. Itt létezett egy összetartó gazdag örmény réteg, akik képesek voltak városukban örmény iskolát, örmény templomot és egy erős örmény egyházat létesíteni.

A sok évtizeden keresztül tartó viszontagság után most is elmondhatjuk, hogy jelenleg is itt találjuk a legtöbb örményt, magyarörményt és az ezekkel szimpatizáló örmény érzelmű székely testvéreinket. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy a gyergyószentmiklósi örménység ma is meghatározó tényezője a közösségnek, habár több mint száz éve megszűnt az örmény anyanyelvűség.

Gyergyó történelmében ennek megfelelően a mottó most is: a székely örmény együttélés, ami végül is egy egységes identitásnak a kialakulását hozta létre. Minden gyergyóiiban van egy kis örmény vér, ami-re méltán büszkék is, megőrizvén és ápolván kulturális értékeiket.

A csikszépvízi és csikszeredai örményeket együtt kell tárgyaljuk, hiszen együtvé tartoznak, összeköti őket közösségük, alapítványuk, a „Szentháromság Segélyegylet”. Az egyesület alapjait 1730-ban Roszka István lembérgi örmény katolikus apostoli vikárius rakta le, különös hangsúllyal az örmény ifjúság szerepének növelésére, a kultúra, a hagyományok és vallási szokások ápolása terén. Az alapítvány szellemében minden évben többször is össze-

gyűlnek a csikszeredai és csikszépvízi örmények és örmény származású magyarok a szépvízi örmény szertartású római katolikus templomban és a volt szépvízi örmény kaszinó épületében, vallásos ünnepekre, és különféle szórakozó megemlékezésekre és kapcsolódásra.

A tizennyolcadik és tizenkilencedik századokban Csikszépvízen is erős örmény közösség létezett, iskolát, egyházat, templomot és tekintélyes közintézményeket létesítettek, sokban segítettek székely testvéreiket. Jelenleg itt is az örmény közösség egyre kisebbé válik.

A csikiaktól hallottam, hogy egy Zakariás nevű kereskedő reggel, miután kinyitotta az üzletet, vette észre, hogy a fogso-rát otthon felejtette. Mindjárt zárt, és hazaszaladt. Amikor belép a szobába, látja, hogy az ajtón akkor indult ki az ő lakásából szomszédja, köszöntek egymásnak, szervusz - szervusz. Ahogy belép a szobába, látja, hogy a felesége az ágyban fekszik. Kérdi mit akart a Jóska? Jóska? Mondja a feleség csodálkozva, nem tudom, bejött, kitakart, mellém bújt, s aztán betakart, de hogy mit akart?

Marosvásárhelyen, habár a Székelyföld legnagyobb városa, soha nem volt erős örmény közösség. Sok gazdag örmény kereskedő és bőriparos élt a városban, nagyban hozzájárultak fejlődéséhez, de úgy látszik, nem volt köztük megfelelő összetartás és közösségi érzés, ami még erősebbé tehetné volna közösségüket.

Miután *Dr. Puskás Attila* Gyergyószentmiklósról Marosvásárhelyre költözött, neki sikerült újraéleszteni a városban az örmény gyökerek utáni érdeklődést és nosztalgiát. Az igazi kitérés tulajdonképpen 2006 júniusában történt, a helyi unitárius templomban, ahol *dr. Issekutz Sarolta* előadását, Várady Mária és Killyén

Ilka színművészek szavatai tették emlékezetessé, és rázták fel az örmény identitás iránti érdeklődést.

Puskás Attila szavaival élve: egy kortynyi örmény vér mégis maradt, és ennyi újra indulni elegendő volt. 2007. március 15-én, a magyar ifjak lelkesedése mintha átszállt volna a marosvásárhelyi örmény származásúakra és a „szimpatizánsokra”, a tavasz örmény tavasszá vált. Azóta a Bolyai tér unitárius tanácstermében, kéthavi rendszerességgel gyülekeznek az örmények és a szépszámú szimpatizánsok, a szombati örmény estékre.

Önkéntelenül is eszembe jut *Szálasy Jóska* bácsi, nagybátyám. A bécsi döntés után felhagyta Korondon a kereskedést, és Marosvásárhelyen nyitott vegyes üzletet a Lázár Vilmos utca sarkán. Nehezen indult az üzlet, mivel nem volt elegendő kuncsaftja a városban. Törte a fejét, mihez tudjon kezdeni, hogy az üzlete fenndüljön. Elképzeléseit tett követte. Fogadott két utazót, akik egy hónapon át járták a környező városokat, mint Szászrégen, Dicsőszentmárton, Szováta, Udvarhely, és mindenütt Szálasy József féle sütőport és vanília cukor port kerestek, persze eredménytelenül. Természetesen cukorka ellenében a gyermekek érdeklődése – a porok iránt – az üzletekben szapora volt.

A hónap elteltével, mialatt komolyan dolgozott, nagy elegánsan, taxival, megjelent minden városban, és Szálasy József féle sütő és vaníliacukor port ajánlott a kereskedőknek. Ahogy az inasok, segédek meghallották, kiáltották, főnök úr, ebből tessék vásárolni, de sokat, mert hetek óta mindenki csak ezeket keresi. Az üzlet bejött, a porok nagy része kiment, a szavatolási időből.

Székelyudvarhelyen sem volt az örményeknek közös vagyonuk, közösségi szer-

vezetük, igaz a számuk is alacsony volt a többi hasonló városhoz képest. Jelenleg sem dicsekedhetünk létszámunkkal, de mindent elkövetünk egy eredményesebb tevékenység érdekében. Létezik egy örmény klub 30 taggal, kik közül a többséget a szimpatizánsok alkotják, és akiknek köszönet, hogy mellénk álltak, és oroszlan-részt vállalnak az időközönként megrendezett, az örmény hagyományokat tisztelő és ápoló kulturális és szórakoztató rendezvényeinken. Az idén február 11-én megtartottuk a hagyományos farsangi örmény bált. A kulturális műsorban, és gazdag étel-ital felhozatalban sikerült bizonyítanunk, hogy méltó örökösei vagyunk elődeinknek.

Székelyudvarhely központjában, a negyvenes években működött *Dragomán János* örmény kereskedő porcelánedény és háztartási cikkek forgalmazó üzlete. János bácsi alacsony, szokatlanul nagyfejű, sejjítő, türelmetlen ember volt.

Itt történt, hogy seprűt vásárolni jött egy idősebb tekintélyes hölgy, a volt városvezető özvegye. Minden üzletben ismerték rigolyás természetét.

Fél órán át válogatta a seprűket. Az egyik nyele bogos volt, a másiknak csak három varrása volt, a harmadiknál nem tetszett a cérna színe, negyediknél a cirok hibás volt, stb. stb. Közben János bácsinak idegességében a szürke haja az égnek állt. Mikor a hölgy nagykesőre kiválasztott egy seprűt, csak annyit mondott: kezét csókolom, végre nagyon jól választott, tessék mondani: becsomagoljuk, vagy feltetszik rá ülni, és úgy megy haza?

Udvarhely vármegyében, a Sóvidéken volt több gazdagabb örmény kereskedő család, akik összetartottak és ragaszkodtak hagyományaikhoz. A két világháború viszontagságai azonban itt is meggyérítette számukat és gazdasági erejü-

ket, majd a kommunizmus megkapaszkodásakor mindenikükből kulákot csináltak, és teljesen tönkre tették őket. Például az 1949-1954 évben katonaköteles ifjakat (Sóvidéken heten voltunk örmény származásúak) egytől-egyig hároméves munkaszolgálatra vitték a Duna-Fekete-tenger csatornához; bányákba és építőtelepekre, ahol sok esetben egy helyen dolgoztunk a köztörvényes bűnözőkkel.

A Sóvidék központjában, Parajdon élt a legtöbb gazdag örmény család az elmúlt századokban. Még most is élénken él a parajdiak emlékezetében *Szálasy Péter* gazdag örmény kereskedő sajnálatos bravúrja az 1930-as években. Ugyanis az történt, hogy Szálasy Péter látogatáson volt Kibéden *Papp Márton*, szintén örmény kereskedő, nagybátyámnál. Gyönyörű lovai és kocsija volt. Fogadott a bátyámmal, hogy lovaival a vonat előtt haza érkezik Parajdra, ha nem, akkor mind a két lovát agyon lövi! Mikor a vonat indulásra sípolt a kibédi állomáson, Péter bátyám az ostaral bevágott a lovak közé, és megkezdődött a verseny, Sóvárakon és Szovátán még egymás mellett haladtak. Mielőtt beérkezett volna Parajdra, a község határában lévő sorompót leengedték, a vonat pedig szép lassan előtte beszaladt az állomásra. Szálasy Péter, gentlemann lévén, a két gyönyörű lovát azonnal agyonlőtte. Mikor a családban szóba került az eset, *Papp Márton* nagybátyám még évtizedek múlva is könnyes szemmel mondta: én viccnek vettem, nem gondoltam, hogy ez a Péter olyan bolond.

Korondi történeteim is vannak, még a Trianon előtti, jó és nyugodt években történt. Akkoriban a hirdetések falun úgy történtek, hogy a dobos megállt minden utca sarkán és kiabálta mondani valóját. Egy alkalommal idős Szálasy József kereskedő kihirdette a faluban, hogy tiszta tyúktrá-

gyát vásárol bármilyen mennyiségben, kilójáért három és fél tojás árát fizeti. Hozták is az asszonyok fonott kosarakban – az Eu normáknak megfelelően – tisztán, sorba rakva, mintha csiga lett volna. Eleinte többtől is átvette és fizetett. Két-három nap múlva megkérdezte az asszonyoktól, van-e kakasuk. Természetesen a legtöbbjüknek volt. Az baj, mondta a boltos, mert tőlem a konzervgyár a kakasokét nem veszi át, akkor pedig nekem sem kell. Az asszonyok nagyon háborogtak, de nem volt mit tenniük. Szálasy Jóska pedig itt se fizetett rá, az átvett mennyiségért a falu tímárja különként négy tojás árát fizetett.

Ugyancsak Korondon történt. A Fogyasztási Szövetkezet sikeres elnöke a hetvenes években az örmény kereskedő származású *Szenkovits János* barátom volt. Akkor építették a volt korondi Árcsó fürdő helyén a környék első „moteljét”. Persze az építkezés sok bajjal, gonddal járt. Gyakoriak voltak az eszem-izmosos ellenőrzések, és legtöbbször reggelig tartottak. János barátomnak is tetszett, az örmény vér pedig mindig kompatibilis volt a mulatságokkal. A sok esetből egy alkalommal szintén a hajnalcsillaggal, és egy jó hangulatú kisebb társaság élén érkezett haza. Kopogtat az ajtón a feleségének: Júlia, engedj be. Válasz: nem engedlek! Ismétli, Júlia légy szíves engedj be, Határozottabb válsz: nem engedlek! Fennhangon, Júlia engedj be, ezt a házat az én apám építette. A feleség válasza: „az istállót is a te apád építette!”

Háromszék vármegyében (jelenleg Kovászna megye) is nagyon gyenge lett az örmény jelenlét. Mondhatom, hogy a háromszéki örményeket gyakorlatilag egy család, és pedig az Illyefalván lakó és tevékenykedő *Kalamár család* képviseli, akik mindennapi tevékenységében, étkezésben, öltözködésben kiemelkedik az örmény

identitás. Rájuk bármikor számíthatunk, ha az örménységgel kapcsolatos bármilyen természetű megnyilvánulást rendezünk.

Mielőtt befejezném, még elmondanék egy rövid történetet. Az 1940-es években Székelyudvarhely központjában sétál egy cigányasszony, karjában egy kis gyermekkel. Egy arra haladó nőnek feltűnt a gyerek: megszólítja az anyját, milyen gyönyörű kislánya van, miért nem mosdassa meg? A válasz: hogyné, hogy örménynek higgyék!

Befejezésül néhány elmés mondat, és örmény közmondás a 19. századból:

Nemesség – értéknélküli régi portéka.

Meggyőződés – az állással való árucikk.

Pénz – állandó barátság.

Barátság – láthatatlan valami.

Színész – egy percig király, gróf, gazdag, szegény.

* A kutyák egymás közt marakodnak, de a farkas ellen megegyeznek.

* A haragos hamar megöregszik.

* Jobb az okos ellenség, mint a balga barát.

* Jobb az okossal követ hordani, mint az oktalannal philávot enni.

* Az már nem tréfa, ha valaminek feleséje igaz.

* A holló saját fiát tartja a legkedvesebb szárnyasnak.

* Akinek adóssága van, nincs esze, aki nek esze van, nincs adóssága.

* Ha megdöglik a róka, egy tyúk sem sírassa.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

(Elhangzott 2011. május 8-án, a Reménység Szigetén az Erdélyi magyarörmények világa c. rendezvényen)

Stephan Zorjan

Gondolatok egy dal körül

Románosz* meséli egy nap.

A pétervári konzervatórium utolsó éves hallgatója voltam, mikor a nyári szünidőben Finnországba utaztam, megnézni az ezeregy tavak országát, közelebbről megismerni az ő művelt népét. Helsinki egyik szállodájában béreltem szobát és gyakorolni kezdtem, új felvételeket próbáltam készíteni, énekkel és zongorával kísérvé őket.

És így gyakoroltam néhány napon keresztül, nem törődve avval, hogy próbáim kellemesek-e vagy sem szomszédjaim számára. Semmi sem számított nekem abban az időben, csak az, hogy az általam óhajtott felvételeket elkészíthessem.

De egy napon, lám, kopognak az ajtómon.

Arra gondolva mentem ajtót nyitni, hogy talán a szálloda vezetősége akar megjegyzéseket tenni.

Kinyitóm. Előttem egy ötven körüli, elegánsan öltözött európai áll.

– Szabad? – kérdezi.

– Kérem, – tessékelem be, – miben lehetek a szolgálatára?

Ahelyett, hogy kérdésemre válaszolt volna, azt kérdi:

* Románosz Mélikján, örmény zeneszerző, szül. 1883 október 1-én Kizliarban (Dagesztáni Köztársaság, Orosz Föderáció), megh. 1935 március 30-án Jerevánban

– Mondja, kérem, ön énekel itt?
 – Igen.
 – Hadd kérdezhessem meg, ön milyen nemzetiségű?
 – Örmény vagyok.
 – Örmény – csodálkozok a látogatóm, és fürkésző tekintettel mér tetőtől talpig, majd tovább kérdez: – Ön zenész?
 – Nem, zeneszerző.
 – Zeneszerző – mélyen gondolataiba. – De azért megkérhetem önt, hogy énekeljen nekem egy dalt? Én az ön szóbaszomszédja vagyok, mindennap hallgatom az ön énekét, és nagyon kedvemem lelem benne.

Annak ellenére, hogy nem vagyok zenész, és nincsen képzett hangom, nem akartam váratlan látogatómat visszautasítani, és, miután hívásomra helyet foglalt, elkezdtem énekelni: „Darumadár, honnan jössz...?”

Látogatóm kezdetben engem nézve hallgatta, majd hamarosan lehajtotta fejét és homlokát tenyerébe temette.

Elmélyülten, mozdulatlanul hallgatta. Legalábbis nekem úgy tűnt. És abban a helyzetben is maradt, amíg énekemet befejeztem.

– Köszönöm – szólalt meg remegő, én azt mondanám, szomorú hangon, majd folytatva: – Ne haragudjon, én meg szeretnék hallgatni még egy dalt, hacsak lehetséges.

Most sem utasítottam vissza. Idegen ember, szeretne megismerkedni a mi dalainkkal... Hogy utasíthatnád vissza? És belekezdtem az „Áráz jött” címűbe.

De még egy hangot sem énekeltem el, látogatóm felállt, az ablak felé indult és hátat fordítva nekem, nézett kifelé.

„Micsoda illetlenség”, gondoltam magamban, és noha viselkedése bántott engem, felé pillantgatva folytattam énekemet.

Eljártam még egy nótát, és hirtelen mit veszek észre, vendégem zsebkendőjével törölgeti szemeit...

Azonnal félbeszakítottam dalomat.

– Ne haragudjon, – kérdezem – de mi történt önnel?

– Az ön éneke... – válaszol látogatóm zavarodottan, – az ön éneke... Tudja, három napja már, hogy az ön dalai felkavarnak engem, és én nem értettem az okát. Ma tudtam csak meg, hogy ön örmény...

– Az én dalaim?! – csodálkoztam – Az én dalaim ennyire idegenek lennének ön számára?

– Idegenek...? Nem, nagyon is ismerősek számomra, közeliek és ismerősek...

– Hogyan? Ön járt Örményországban?

– Nem, kedvesem. Az én őseim Áni városának a lakói voltak, és a XIII. században vándoroltak Lengyelországba. Az ön hangjának és énekeinek a dallamát, nem, inkább annak a dallamnak a visszhangját én mindig is hallottam az otthonunkban és a lelkemben... Úgy tűnik, mintha ezeket az énekeket már hallottam volna nagyon, nagyon rég...

Ezt mondva megismételte megint kérését, hogy énekeljek el még egy dalt.

És én énekeltem...

Fordította: *Dájbukát Borbély László*

Harmónia

Legtalanosabb egyensúlyra utaló összhanghatározó: a zenében egyidejű hangzás, a dolgok, tényezők és színek esetében egymást kiegészítő viszony és a társadalomban az embereket összekötő szeretet és összefogás patrónája, a görög mitológia halhatatlan istennője, a szépség, vidámság, és művészet, – eszményi rend védőszentje – maga a harmónia.

Ugyanis a saját előző állításával össze nem egyeztethető ellentétpárként a híd szerepét felvállaló abszolút biztosíték a közösség eredményes működését célzó szabály, – az egymást kölcsönösen föltevő és kizáró fogalom között – a fegyelem. Ez a szabályokkal biztosított rend eredményezheti mind a cselekvés-, mind a magatartásbeli tudatos rendszerességet és mértéktartást. A fegyelem hiánya a harmónia szomorú sorsa. Pozitív és negatív töltetű feszültség (az egymást kölcsönösen föltevő és kizáró jelenség) viszonya, amelyben az egyik fogalom, vagy ítélet tagadja azt, amit a másik állít – nem a harmónia, mint kötelezettség teljesítésének biztosítására letétbe helyezett erkölcsi óvadék. A magyar összefogás, magyar igazság és egy nemzetben gondolkodás előfeltétele az összhang, a tudatos harmónia. Marionettre emlékeztető bábfigurák polgárháború rémét sejtető bizonytalanságba sodorhatják az egyensúlyát veszített társadalmat. A félelem és bizonytalanság hírverésével a lélekben élő tűz megnyitását késleltetik.

Csupán társadalomkritikával foglalkozni nem tisztem, de több ízben tettem utalást, hogy a feszültséget megelőzni és nem fokozni kell. Az egyre szaporodó kisebb tömörüléseknek, pártocskáknak új elvárásokkal kell szembenézniük, és ezek feszültségével is kell számolnunk. Mindennel számolnunk kell, mert nem lehetünk a világ, Európa hajótöröttei. Egyensúlyra, gazdasági, társadalmi és lelki egyensúlyra van szükségünk. A politikai életben is harmóniát kell teremteni. Ide olyan okos és bölcs emberekre van szükség, akik tudják, hogy „A romok között takarítani kell és építeni. A új polgár, ha van ereje és erkölce az élethez, életformát adhat egész Európának. Tehát nem a „csinovnyik-polgár”, akinek egyetlen becsvágya, hogy minden maradjon úgy, ahogy van..., aki a megnyomorított lelkű kishivatalnok, – az orosz realizmus irodalmának jellegzetes figurája. (Összecsugorodik a rang előtt, hogy megszűnik embernek lenni – mondja Csehov.) És nem a kistökés, aki szentül hiszi, hogy a papírok elébb-utóbb emelkednek majd... És nem az élvező kispolgár, akinek vágyálma mindenfajta kielégülés... És nem a kapzsi és tudatlan birtokos polgár, aki hajlandó minden emberit feláldozni a „biztonságáért”... „Hiszek abban a másfajta polgáriságban, mely felépítette Európát, mely a legnemesebb életformát adta az emberi világnak, s melynek egyik pudvás és ernyedő kései nemzedéke eladta és elárulta mindazt, amit az ősök építettek.” – írja Márai. Hiszek, mert hinnem kell a magyar néplelek harmóniájában...

Így az előkelő hölgy is, aki belecsömörlött az életbe, elhatározta, hogy öngyilkos lesz. Hogy senki meg ne akadályozhassa, kifelé igyekezett a városból. A város végén egy cipészműhelyből vidám ének hallatszott ki, melyből szokatlan béke és öröm sugárzott felé. Kíváncsi volt, hogy ki énekelhet így. Belépett. Egy púpos cipész ült munkája mellett és énekelte. A hölgy felindultan szólt rá. „Hogy énekelhet ilyen vidáman, aki ennyire nyomorult?” – „Téved asszonyom, volt a szelid válasz, én királyi gyermek, az élő Isten gyermeke vagyok.”

A szöveg megállapítását végezte: *Pásztori Tibor Endre*

Nagy-Hintós Diana

Liszt Via Crucis című műve Kolozsváron (részletek)

Kiváló zenészek szólaltatták meg szombaton este az evangélikus-lutheránus templomban Liszt Ferenc Via Crucis című, vallásos művét, amelyet a romantikus zene génusza 1879-ben Budapesten fejezett be. Közreműködött: Kele Brigitta (szoprán), Veress Orsolya (mezzoszoprán), Molnár Mária (alt), Balogh Őrs (tenor) és György Róbert (basszus), a Schola Gregoriana Monostorinensis (karnagy: **Jakabffy Tamás**) és nem utolsósorban Horváth Zoltán művész-tanár (orgona). (A kiemelteken kívül a kórus tagjai között örménymagyarok még **Jakabffy Kristóf** és **Kostyák Alpár**. Figyelemfelhívó B.K.J.)

A koncert előtt Kalit Eszter evangélikus lelkesjelölt köszöntötte a templombelsőt betöltő közönséget, majd Fekete Miklós, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Református Tanárképző karának oktatója, doktorandusz vázolta a jelenlévőknek a mű keletkezéstörténetét. A produkció április 26-án, húsvét harmadnapján a Román Televízió magyar adásában is látható volt. Úgy tűnik, a Liszt-émlékév kapcsán az előadók és a koncertszervezők különös figyelmet fordítanak Liszt Via Crucis című késői alkotására mind Erdélyben, mind Magyarországon.

Míg idén a Magyar Kultúra Napján Sepszentgyörgyön adták elő a művet ottani művészek, Budapesten is több templomban hangzott el (az egyik koncertre szintén ápri-

lis 16-án került sor), és a 2011-es Miskolci Nemzetközi Operafesztivál műsorán is szerepel. Mindez azt bizonyítja, hogy a kolozsvári produkciót több rangos magyarországi komolyzenei eseménnyel hangolták össze.

Ahogy Fekete Miklós doktorandusz, egyetemi oktató bevezetőjében említette, ez a mű újabb, avantgárdabb irányvonalat képvisel nem csak Liszt, hanem a korszak többi zeneszerzőjének alkotásai között is. Ugyanakkor a mű Liszt egyházzenei reformtörekvéseit is tükrözi.

Liszt korábbi oratóriumaival ellentétben a *Via Crucis*nál nem tapasztalhatjuk a passió ünnepélyességét és monumentalitását megjelenítő énekes és hangszeres előadói apparátust. A szólóénekeseket és a kórust

csupán az orgona kíséri. Az egyes stációk üzeneteit sem a szólisták vagy a kórus tolmácsolja, hanem az orgona.

A mű legfontosabb jellemzője a letisztultság és a nemes egyszerűség.

Ami az előadókat illeti, fiatal, de ugyanakkor megfelelő tapasztalattal rendelkező énekeseket hallhattunk, akiknek hangi adottságaik és kidolgozott technikájuk foly-

tán nem okozhatott különösebb erőpróbát a Liszt-mű megszólaltatása. A szólisták magabiztos és színvonalas produkciója mellett kihívást jelenthetett a Schola Gregoriana Monostorinensis tagjai számára az – egyébként sikeres – felzárkózás. Habár a kórus már nevet szerzett magának Erdély-szerte a gregorián zeneművek tolmácsolásával, repertoárdarabjaihoz képest a Liszt-mű tolmácsolása sokkal nagyobb feladat lehetett. Valószínű, hogy Jakabffy Tamás karnagy az egységesebb, tömörebb hangzás követelményei miatt egészítette ki összeszokott együttesét külső tagokkal.

Fiatal, de megfelelő tapasztalattal rendelkező énekesek adták elő a művet – Fotó: Rohonyi D. Iván

Az érthető szövegmondás mellett a zenei frázisok formálása is figyelemre méltó volt. Habár nem lehet tudni, hogy hány profi karénekes vett részt a szombati koncerten, a végeredmény nagyon jónak mondható. Jakabffy egyszerű és precíz gesztikáját jól leereagálták az előadók. A karnagy mellett a produkció kulcsembere Horváth

Zoltán művész-tanár volt, aki a mű orgonaszólamát tolmácsolta. Horváth (is) tapasztalt előadóművész, illetve kísérő. Bravúros technikája átszolgált a mű buktatóin, és biztos támpontként szolgált mind a szólistáknak, mind az énekkarnak.

Maga Liszt is úgy vélte: ezt a művet a katolikus ember benső, szívbeli szükségletéből fakadóan komponálta. Eme szívbeli szükséglet hiteles tolmácsolása folytán elégedetten állapíthatjuk meg, hogy a koncert hozzásegíthette a jelenlévőket a feltámadás örömeinek megéléséhez egyébként nélkülözhetetlen lelki megtisztuláshoz.

(Megjelent: *Szabadság*, 2011. április 18., szerkesztett változat)

Meghívó

A Bp. Főváros II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat idén is részt vesz a Kerület Napja alkalmából megrendezésre kerülő *Ízek utcája* nemzetiségi ételkóstolón, **2011. június 18-án 12 órától a Millenárison**. A nemzetiségi ételeket az érdeklődők minimális összegű bon megvásárlása ellenében kóstolhatják meg, így biztosítja a kerületi Polgármesteri Hivatal azt, hogy minél több ember számára elérhető legyenek a finom falatok.

Szeretettel várunk mindenkit az örmény sátorhoz!

dr. Issekutz Sarolta, elnök

Felhívás!

Segítségre szorul a gyimesbükki magyar közösség!

November 29-én leégett a gyimesbükki *Dani Gergely Általános Iskola*. Ez a történelmi Magyarország egyik legkeletibb pontján fekvő, teljesen magyar nyelvű iskola óvodai csoportoknak is helyet biztosít. A helyi magyar közösség megmaradásáért folytatott küzdelem egyik legfontosabb bástyája ez az intézmény. A *Budakeszi Kultúra Alapítvány* gyűjtést szervez, hogy az ottani magyar közösség mielőbb segítséget kapjon az oktatás folytatásához. A következő számlaszámon lehet adományokat befizetni:

11742348-20016210, „gyimesbükki magyar iskola” megjegyzéssel.

Bálintné Kovács Júlia

Erdélyi örmény gyökerűek a magyar színházi életben régen és ma

Miközben életüket az egyház szolgálatába állító erdélyi örmény gyökerű nemzettársainkról írok már hónapok óta, készletet éreztem és érzek arra, hogy bizonyos értelemben a papi pályával rokon, de merőben más területen munkálkodó, alkotó örmény gyökerűeket vegyem számba: éspe-dig a színházi életben szerepet vállalókat, bármilyen munkaterületen „dolgoztak” is.

A választék óriási. Ha csak a prózai színe-szeket –rendezőket említem, **Agárdy Gábortól Zakariás Zalánig** számosan vannak. Természetes nem vállalkozhatom arra, hogy mindenkit felkutatok, de igyekezni fogok minél többre felhívni a figyelmet.

Akikről már eddig szó esett, azokra inkább csak utalni fogok, esetleg kiemelem az örmény eredetükre vonatkozó adatokat, ismereteket. Rögtön Agárdy Gáborral kezdem, hiszen édesapja mielőtt Szegeden telepedett volna le Székelyudvarhelyen volt szabó.

Agárdy Gábor (eredetileg *Arkalián Gábor* vagy *Gabriel Arkalijan*) (Szeged, 1922. augusztus 2.–Budapest, 2006. január 19.)

Örmény családból származott, amire mindig büszke is volt. Nagypapa az ör-

A gyertyák csonkig égnek című filmben

mény holokauszt egyik szenvedő áldozata volt, apját pedig menekülés közben valaki beemelte egy szekérbe és így megmenekült a mészárlás elől.

Örményországból egy másik családdal együtt indultak, de Arkaliánék Erdélybe igyekeztek – nyilván tudtak az itteni diaszpóráról – a másik család Francia országot választotta. Annak a családnak a leszármazottja Charles Aznavour a francia sanzon örmény királya, eredeti neve: Shahnour Varenagh Aznavurjian. Született: 1924. május 22-én Párizsban. Jelenleg 87 éves.

Szeretném, ha a Füzetek olvasói határon innen és túl annak ellenére megismernék az Agárdyt búcsúztató szavakat, hogy nem hallhatták azt a Farkasréti temetőben.

Agárdy Gábor sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben. R. Törley Mária alkotása

A 87 éves Charles Aznavour

Csurka László búcsúja Agárdy Gábortól

Gabikám!

Utánozósdi!

Ezt játszottátok Sinkovits-sal az öltözőben. A te repertoárodon volt: Rátkai, Gózon, Latabár, Feleky, Kabos, Jávör, Csontos, Imréében: *Kiss Feri, Bánhidi, Maklári Jani, Major, Marton és Simi bácsi*. Felejthetetlen volt. Ketten voltatok tizenötön! Csak azért mondom el ezt Gabikám, mert úgy gondolom, veled elment korunk egyik legnagyobb parodistája.

Ahogy Rajz Jancsival a társalgóban végigtáncoltátok a fél operett irodalmat, csak bemondtátok a címet, és igazi tükörképként járt a lábatok gyönyörűségünkre. Ezt meg azért mondom Gabikám, mert úgy gondolom, Latyi után elment veled korunk egyik legragyogóbb táncoskomikusa.

Hogy mi történt anno Erdélyi Miska színházában, vagy hogy tették le a modern színjátszás alapjait dali társulataink Lajosmizsétől Kápolnásnyéig, mind tőled hallottuk, ahogy tőled hallottuk a Csontos-legendákat is. Ezt meg azért mondom Gabikám, mert úgy gondolom, veled elment a legnagyobb mesélő, kidőlt honi színházi életünk legnagyobb legendafája.

Hej, azok a csodálatos *Csontos sztorik*, te mesélted, így hát elmondok egyet, ide kívánczok: Hevesi Sándor meghal, felravatolozzák a Nemzeti Színház aulájában. A ravatal két oldalán széksorok, Csontos korábban érkezik. Leül, és botjára támaszkodva vár. Ketten vannak, Somogyi úr, az ügyelő rendezkedik, tesz-vesz. Csontos nézi egy darabig, majd megszólal: *Somogyikám, ne zsongjon itt, nem maga a halott!*

Most én zsongok itt Gabikám körülöttem, s ha megengeded, elmondok néhány történetet, féltve őrzött mesészerű gyöngyszememet. Emlékszel, Szegeden, a Tisza parton sétáltunk, elmentünk az uszoda mellett, te pedig kis kaján mosoly kíséretében megjegyezted: *Csuresz, lehet, hogy én voltam az első, aki egy perc alatt úsztam a száz métert. Na jó, meg Weismüller. Igen ám, de mégsem én, hanem ő játszotta Tarzant.*

Vagy amikor 56-ban orosz őrnagynak öltözve kiszabadítottad *Csákányi Lacit* a Rátkai Klubból, és a vén csibész, még csak meg sem köszönte.

Vagy amikor egy kis vadászgéppel átrepültél a Margit-híd alatt, és csak azt figyelted, hogy a légcsavar szele milyen gyönyörű csipkéket rajzol a vízre.

Vagy amikor a velencei fesztiválon észrevettétek, hogy teljesen egyformán öltöztetek *Maistroiannival*, ugyanaz a szmoking, lila csokornyakkendő, lila öv, és nagyot kacagtatok, s ez a véletlen lett barátságotok alapja.

Ó Istenem, mindig az álom és a mesevilág mezsgyéjén egyensúlyoztál. Varázslatos példa voltál arra, hogy igenis hinni kell az álmainkban, sőt, hinni kell a csodákban. Tényleg, mire valók ezek a mesék? Mona Lisa mosolyát ismerjük, megfestették. Chaplin sétálpalcáját is ismerjük, láttuk a filmvásznon. De hogy te milyen voltál Katz tiszteletesként, azt nem tudom elmondani, hisz az élő színház elmesélhetetlen. Azt viszont, hogy mi történt veled a Tisza parton, azt el tudom mesélni, hisz ha az egyszerű történetek legendává nemesednek, örökké fennmaradnak.

Gabikám! Mindig derű lengett körül. Szomorúnak négyszer, ha láttalak. Először, amikor kimúlt imádott skótzuhászkod, *Meki*, másodsor, amikor letették az Erzsébet téri gödörben

a Nemzeti Színház alapkövét, s a Nemzeti Színház társulata kiszorult a kordonon kívülré. Harmadszor, amikor elvitték fejünk fölül a nevünket, pedig de szépen világított: Nemzeti Színház. És negyedszer, amikor a tezsvér – mert így hívtátok egymást –, a tezsvér, Imre elment közülünk.

Egyszer talán még voltál szomorú, nem is szomorú, megkeseredett, amikor elmesélted, elmentél az Andrej Rubljov Ikonfestő Iskolába. A bolgár tengerparton állt a kolostor, ott is laktál, saját cellád volt, szerzetesruhába is öltöztél, kurzust is tartottál, délutánonként pedig a tengerparton sétálva arra gondoltál, talán jobb lenne itt maradni csuhásnak. Nem lettél szerzetes, jól döntöttél, ezért hálás neked az utókor. Hisz láthatunk játszani, és ezt mind nagy be-tűvel írtam ide, JÁTSZANI. Életműved tökéletes egész.

Gabikám. Még zsongunk itt egy kicsit, próbálunk hinni a teremő csodákban, ti meg oda-fönn a *Hargitáról* kiültök a *Mennyország* szélére, lógtátok a lábatokat a *Sinkovits Imrével*, *Bubik Pistával*. Pista előhúzza a cédulát, feladat: Utánozódsi. Utánozzátok magatokat. Még Szent Péter is meghökken, és őszebb lesz a szakálla - hisz ez lehetetlen.

TI UTÁNOZHATATLANOK VAGYTOK. ÉS HALHATATLANOK.

A Pesti Magyar Színház nevében búcsúztam tőled Gabi bá, Isten veled!

Büszkeségünk, Bogdán Bandika!

Ez a „felkiáltás” magyarázatra szorul, pedig talán már az is jelez valamit, hogy őt az Angyal hozta, ugyanis 1964. december 23-án született Csíkszeredában, vagyis ahogy nálunk mondjuk, a „szentföldön”.

Ismerjük meg őt egy vele készült inter-júából, amelyben Dobos László kérdezett, és az első, a „felvezető” kérdésre, hogy **mi-ért olyan népsze-rű Bogdán Zsolt?** – mindjárt a kérde-ző válaszolt:

Mert egyszerűen nagyon jó. Főszerepekben egyformán jó. Jó, ha szere-ti a szerepét, de ak-kor is jó, ha nem tud megbarátkozni vele. **Mert mindent elsőprő szenvedéllyel ját-szik.** Az ujjai köré csavarja közönségét.

Bogdán Zsolt
fotó: Biró István

Mert ha a színpadon van, valami miatt őt kell nézni, a legkisebb rezdülésére is figyelni kell.

Néhány a színész válaszából:

„Hadd említsem meg az elején, hogy én a Zsolt mellett András is vagyok. Édesanyám adta nekem az András nevet, amikor még a pocakjában voltam, mert látott egy filmet, ahol az egyik fiúcska, Andriska haranghúzással értesítette a kurucokat, amikor jöttek a labancok. Családban, gyerekkori pajtásoknak mindig is Andris maradtok, a színháznak meg Zsolt. Nyolcadik osztályos koromban, a zeneiskolában készültünk egy Kocsis István-darabban, Az Ankétal, ha jól emlékszem. Ez volt első színházi fellépésem, de a verssel már korábban találkoztam. Osztályfőnököm, Kósa Kis Sándor szervezett többek között egy Arany-baldaestet, majd egy Ady-estet, és egy angol költők estét. Mi már 5–8. osztályban komolyan foglalkoztunk a versekkel. Visszatérve a Kocsis-darabra, akkor mondta szeretett románánárom, Pusztai László, hogy

„Zsolt, te ha így tanulnál, mint ahogy játszottál az este, még lehetne belőled valami”. Aztán sokkal később, katonaság után a Csíki Népszínházhoz kerültem, olyan emberek mellé mint Lestyán Dénes, Boldizsár Ágoston, Sárpáti Ágnes, Sárpáti József és még sorolhatnám. Szárnyaik alá vettek, és hagyták beteljesülni kamaszkori vágyam, hogy színpadon játsszam. Az előadásokat többnyire László Károly, a sepsiszentgyörgyi társulat elismert színésze rendezte. Nem kevés lemondást megáldozatot igényelt mindannyiunk részéről a népszínház, de örömmel, boldogan tettük, mert a játék kárpótolt. A plakátokat mi magunk ragasztottuk, sokszor a díszletfestésbe is besegítettünk. Puki bácsi* hetente kétszer-háromszor is feljárt Sepsiszentgyörgyől Csíkba. Ez a '80-as években történt, szép idők voltak, jártuk a környék falvait, a színházszertet igazából akkor gyökerezett meg bennem.

Mikor került be a főiskolára, ugyanis 1989 előtt évente alig két-három hely volt színész szakon?

1989 előtt nem is felvételiztem a színire. (...) A '89-es fordulat Szatmárnémetiben ért, ahol már segédszínészként dolgoztam. Innen mentem 1990-ben a marosvásárhelyi színművészeti főiskolára. 1994-ben végeztem, és rögtön a kolozsvári színházhoz hívtak. Kolozsváron élek.

Tanárai közül kikre emlékszik vissza?

A főiskolán Kovács Levente osztályában voltam. (...) Ugyanakkor hálás vagyok minden szigorú tanáromnak, aki komolyan vette munkáját, mert becsületet, kitartást, munkára való nevelést kaptam tőlük. Még azok az őszi pityókaszedések is – amelyekről annyit lógtunk – hasznosak voltak. Köszönet a magyar nyelv és irodalom, illetve a románánárainak. Bár később sokat csi-

* Puki bácsi = László Károly színész

szolódott a nyelvtudásom, azt, hogy román nyelven is tudok játszani, azt nagymértékben az alapoknak köszönhetem.

Elismert színész, jó szerepeket kapott, és a díjak sem kerülték el. Mennyi a tehetség és mennyi a munka ezekben a sikerekben?

A tehetség munka nélkül semmit sem ér. Mi magunk állunk a saját tehetségünk útjába, gőrcseinkkel, félelmeinkkel, előítéleteinkkel és műveletlenségünkkel. Ahhoz, hogy a tehetség kibontakozzon, nagyon sok munka szükséges. **„A tehetség valamely gáznak azon tulajdonsága, hogy szikra hatására lángra lobban” – fogalmazta egyszer nagyon találóan Parászka Miklós. (...) Rendeteg munka kell! Kitartás, lemondás és nem utolsósorban: szerencse.**

Hatalmas szellemi, illetve erőnléti felkészülést igényel egy-egy alakítás. Bogdán Zsolt hogyan készül, hogyan hozza formába magát?

Gyakran járok szaladni, kocogni a Babes-parkba, eléggé odafigyelek a táplálkozásra, arra, hogy ne legyen túlsúlyos. Volt időszak, amikor cigarettáztam, de ez gátolt a munkámban, sem a hangomnak, sem a mozgásomnak nem voltam ura, sem pedig légzésemem nem tudtam kellőképpen szabályozni. És ott vannak a gyerekek, belőlük nagyon sokat lehet építkezni. Fontos a nyugodt, kiegyensúlyozott családi háttér. Fontos, hogy az ember időnként tudjon feltöltődni.

(Harminkelenc önkéntesének szervezett találkozót az idén az Agnus Rádió (az első Kolozsvári közösségi Rádió munkaközössége, ahol színészünk több rovatban is szerepet vállal, például a Zsoltárok Könyve sorozatot ő olvassa be).

Az alábbi felvétel ott készült.

Egy színésznek a legnagyobb elismerés a nézők tapsa. Ezek mellett azonban jelentős szakmai elismerésben részesült mind a ma-

Bogdán Zsolt és felesége Csutak Réka. Szégyenlősek, de mi szeretjük őket!

gyar, mind pedig a román színházi életben. Hogyan tekint ezekre?

Mindig jó dolog, ha az ember munkájára odafigyel a szakma, mert ha ez nem lenne, akkor kicsit fájna, és sértetté válna vagy iriggyé, nehezen tudná magában elrendezni a dolgokat. Isten különös kegyelmeként életem meg. Úgy gondolom, hogy bár nagyon sokat dolgoztam és dolgozom, vannak, voltak művészkollégák, akik egy életet ledolgoztak, végigdolgoztak az erdélyi színpadokon – nem is akárhogyan –, és akik ugyanúgy méltók volnának a magyarországi szakma figyelmére, ha nem jobban. Azt hiszen egy-két generáció kiesett az anyaországi figyelem köréből. Ez szomorúsággal tölt el.

Vallásos ember?

Vallásos ember: hisz Istenben, Krisztus-kereső ember. Nagyon sok buktatóval, váltig reménykedve teszem a dolgom, hogy amit csinálok, az Krisztusnak tetsző legyen.”

Díjak, kitüntetések

A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2008)

Bubik István-díj (2007)

Alakítási különdíj – Határon Túli Színház

zak Fesztiválja, Kisvárd (Jákobi Itámár / Jákobi és Lájdentál) (2007)

A legjobb férfi főszereplőnek járó díj – Pécsi Országos Színházi Találkozó (2006)

A legjobb férfi alakítás díja a Dallas Pashamende című film főszerepéért, Aubagne-i Nemzetközi Filmfesztivál (2005)

Alakítási különdíj – Határon Túli Színházak Fesztiválja, Kisvárd (Woyzeck / Woyzeck) (2005)

Alakítási különdíj – Határon Túli Színházak Fesztiválja, Kisvárd (Fiatl Faustus/ Doktor Faustus tragikus históriája) (2004)

A Román Kulturális és Vallásügyi Minisztérium Kulturális Érdemrendje (2004)

A legjobb férfialakításért járó UNITER-díj (Fiatl Faustus/ Doktor Faustus tragikus históriája) (2004)

Jászai Mari-díj (2002)

Alakítási különdíj – Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja, Kisvárd (Alceste / A mizantróp) (2001)

Színkritikusok Nemzetközi Szövetsége Romániai Fiókjának Különdíja (2000)

EMKE díj (1999)

Alakítási különdíj – Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja, Kisvárd (1999)

És a legújabb hír: 2011. április 18-án **összesen négy díjat kapott az idei UNITER-gálán a Kolozsvári Állami Magyar Színház: hármat tudhat magáénak a Suttogások és sikolyok című, Andrei Șerban által rendezett produkció, amely a Román Színházi Szövetség (UNITER) hétfő esti díjkiosztó gáláján megkapta a Legjobb előadás, Legjobb rendezés és Legjobb férfi főszereplő (Bogdán Zsolt) díját.**

Folytatjuk

(A Fővárosi Örmény Klubban elhangzott áprilisi előadás szerkesztett változata)

Bálintné Kovács Júlia

Örmény szertartású és örmény gyökerű római katolikus papok Erdélyben

(18. rész)

69. Karácsoni, Karácsony, Karácsonyi, Karácsonyi K. János, Karácsonyi Ker. János dr. szerintem egy és ugyanazon személy, aki-

Karácsony János kanonok-plebános

nek a nevével több alakban is találkozunk a különböző forrásokban. Ávedik Lukács az Erzsébetváros monográfiájának 108. lapján Karácsonyi Ker. Jánost ír, de a mellette lévő kép aláírása ez: Karácsony János t. kanonok-plebános. Ávedik könyvének 96-97. és 109. lapján Karácsoni Jánost, illetve Karácsoni Ker. Jánost említ, és máshol is váltakozva írja a lelképásztor nevét. Születési adatait a Magyar Katolikus lexikonban találtam meg, abban a szócikkben, amit Kádár Dániel szerkesztett. Szövege, feloldva a rövidítéseket a következő:

Karácsony János (Erzsébetváros, Kiüküllő vármegye, 1726.–Erzsébetváros, 1791. aug. 17.): örmény főesperes. – A római Propaganda Fide növendéke volt, filozófiai és teológiai dr. 1766: örmény katolikus plebános és kerületi főesperes Erzsébetvároson, 1767: tb. kanonok, apostoli főjegyző. 1768: a Moldvából Szépvízre telepedett 320 ortodox örményt katolikus

hitre térítette. 1768–91: építtette az erzsébetvárosi örmény székesegyházat. K.D.

Most pedig következnek az alaplunkban, a Ferenczi Sándor könyvében megjelent szócikk. **Karácsonyi Ker. János dr.** örmény szertartású. Szül. Erzsébetvároson. A római Propaganda koll. növendéke volt. Kettős doktorátussal tért haza. Szolgálati helyei: 1759–1761: Ebesfalván örmény szertartású káplánként a latin szertartású egyházközséget vezeti. 1766–1791: Erzsébetvároson plébános, esperes, 1767: tiszteletbeli kanonok, apostoli protonotárius. Meghalt 1791. augusztus 17-én. Ő építi a főtemplomot, amelynek előcsarnokában nyugszik.

Tekintettel arra, hogy az **idén kettős megemlékezésre kerülhet sor Erzsébetvárosban**, részletesebben írok erről a papról és munkásságáról.

Ávedik Lukácstól tudjuk, hogy az ebesfalvi magyar „plebánia története hallgatásba vész el, mert eljött az az idő, melyről elmondotta e város minden népe, bárcsak ne született volna. (...) 1849-ben szászok és oláhok kifosztván a várost, nagy kárt okoztak, okmányainkat az utcákra szorták, meggyújtották.”

1727-től sorolja fel Ávedik Lukács az ebesfalvi latin szertartású római katolikus plebánia lelkészeit, közöttük Karácsony János örmény szertartású segédlelkészt, aki 1759–1761 március végéig vezette ezen egyház ügyeit.

A főtemplom építéséről így számol be:

„a piactér legszebb pontjára az új főtemplom helyét kiszemelték. Közös akarattal az akkori társulatok pénzével megvásárolták Issekutz Vártán és Manó testvérektől a törpe házikót telkével együtt. (...) az üdvszerzés 1766. évben július 22. napján (...) miután a helyet és alapkövet **Karácsoni János** lelkész megáldotta, egy szegletbe a délkeleti oldalon a követ bevakolták. (...) 1783. évi július 19. napján az aranyozott kereszt a nép öröm újongása közt a gömb csucsába bekebelezetett.

Az erzsébetvárosi örmény főtemplom

Ezen emlékiratot utódaink számára sajátkezűleg irtuk és az egyház pecsétjével megerősítettük. Erzsébetváros, 1783. év július hó 19. napján.

Karácsonyi K. János Pápai Márton
Főesperes, segédpap
erzsébetvárosi és jegyző s.k.
plebános s.k.

„Miután a nagy templom elkészült az elaggott plebánosnak nem volt más óhajta, mint az, hogy egyházilag megáldatván, ő ki ez emlékmű alapját megvetette, bemutathassa abban az első vér nélküli sz. miséáldozatot. Ez okból Karácsoni plebános Pestre utazott gr. Battyáni Ignác erdélyi püspökhöz, – ki akkor az országgyűlés tárgyalásain vett részt – és engedélyt kért, hogy a templomot megáldhassa, a mire felhatalmaztatván, 1790. november 21-én az ó-templomból körmenettel, harangozás és mozsár ágyuk dörgése közt vonult a díszmenet a főtemplom ajtaja elé, hol (...) sz. Erzsébet tiszteletére megáldatott. (...)

De megjött a várva várt nap is, hogy főpásztora megszentelje a hívő nép leg-

drágább kincsét. Erdély jeles püspöke: gr. Battyáni Ignác értesülvén arról, hogy az ol-tárok is elkészültek, (...) tudatta, hogy a főtemplom felszentelését 1791. június 29-én személyesen fogja vezetni.

A buzgó főpásztor nagy segédlettel ünnepélyes sz. misét mondott, melynek végén pápai áldást adván, ugyanazon kísérettel délután fél 5 óraker a főesperesi lakba vonult, hol a főpásztor elismerését fejezte ki a fényes templom alkotójának és a közreműködőknek.

Öröm- és hála könnyek csillogtak az öreg plebános szeméből, hisz ezek valának a lelki jutalom édes cseppjei.

A nap tiszteletére Issekutz Miklós Antal főbíró nagy lakomát rendezett, mely alkalmommal köszönetét fejezte ki (...) kitünő vendégének, a szeretett főpásztornak járadtsága- és áldásáért.

Az elagott plebánosnak ez volt utolsó öröme: „megérte, hogy hordszéken, főpásztorával együtt bemutatthatta a sz. áldozatot, s ily megnyugvás közt példás buzgósággal drága lelkét 1791. aug. 17-én visszaadta Teremtőjének, 25 évi lelkészkedése után, életének 65. évében. Porladó hamvaitkívánata szerint e templom előcsarnokának két oszlopa őri.”

Akik idén ott lesznek **Erzsébetváros-on a Főtemplomban a búcsún**, emlékezzenek arra, hogy ezt a gyönyörű műemléket 220 éve szentelte fel gr. Battyáni Ignác Erdély akkori főpásztora, és 220 éve nyugszik szerett templomában annak építetője János pap, akinek oly sokféleképpen írták a nevét.

Folytatjuk

Gazdag Ervin

Az écskai uradalom – a Lázár család története*

Lázár Ágoston halála – Nagy tűzvész 1836-ban Écskán
– Lázár Ágoston és Erzsébet gyermekeinek sorsa

(7. rész)

A XIX. század negyvenes éveiben a császári udvarnak egyre gyengébb befolyása volt Magyarországra, amelynek évszázados önállóságra törekvése egyre intenzívebbé vált a francia forradalom hatására. Ebben a Bécs és Pest közötti viharos politikai súrlódásban a bécsi császári udvar egyre több engedményt ad a magyaroknak. A lázadó vazallus Magyarország a gazda gyengeségét érezve elkezdte a Bánság magyarosítását. Így teltek az évek, és így festett az élet a faluban a nagy 1848-as magyar forradalom kitöréséig. Ezt követően semmi sem maradt a régi. Magyarországon megszüntették a feudalizmust, új korszak kezdődött a parasztság és Écska életében az új társadalmi-politikai feltételek szerint.

A magyar forradalom vezére, Kossuth Lajos nem fogadta el az 1848 májusi szerb országgyűlés határozatát, és az ez alapján őket megillető egyházi és területi autonómia jogát, hanem azt mondta: „A kard mindent megold”, ezzel fellázította a szerbeket az egész Bánságban és Becskereken is. Húsvétkor, 1848. április 25-én rengeteg ember vonult be a pravoszláv templomba és elszakított, letaposott és felgyújtott minden magyarul vezetett anyakönyvet. Be akartak törni a község házára is,

hogy széttépjék azt a zászlót, amely az épületen lobogott. Ettől a szándékuktól Hadzsics Lázár (Hadzić) tántorította el őket. A városban uralkodó nagy nyugtalanság miatt a becskerei főispán, Karátsanyi László katonai segítséget kért, amit meg is kapott Temesvárról. Ez alkalommal ezt írja: „Aracs (Vranjevo) falu határában éjszaka felgyújtották az istállókat, a lázadás elterjedt a szerb területeken, mint ahogy Becskereken is. A nagykikindai nép segítségére felfegyverzett emberek érkeztek Aracsból, Kumánból (Kumane), Melencéből (Melenaci) és Basahidből (Bašaid), valamennyi fiatal, eszelős, bigott vallásos, hosszú kaszákkal és szénavillákkal felfegyverezve... Úgy gondolom, hogy az egész ország szenvedni fog ettől, mert itt a valós elszakadásról van szó és a nem szerb lakosság teljes kiirtására készülnek.” A magyar kormány Becskerekre küldte Kiss Ernő ezredet kétezer ötszáz katonával, hogy megvédjék a várost. Kiss három zászlóalj gyalogsággal, tíz csapat lovassal és nyolc ágyúval érkezik Becskerekre 1848. május 24-én. Écskára és Aradácsba kihelyeznek egy csapatot becskerei előőrsként. Egyébként Kiss Ernő, a forradalom tizenhárom magyar tábornokának egyike, az eleméri birtok földesurának és alapítójának, Kiss Izsáknak az unoká-

* Szerbből fordította Letenyey Bea

ja volt, akit a szabadságharc leverése után 1849-ben foglyul ejtettek, és október 6-án Aradon agyonlőtték. Titokban temették el Katalinfalván, ahonnan a földi maradványait csak húsz évvel később szállították át Elemérre. A római katolikus templomban temették el, amelyet még életében – mint alapító – építtetett.

Écska 1848 kezdetén kevés szerb lakosságával még nyugodt volt, de a felkelés lángja és nyugtalansága gyorsan szétterjedt az egész térségben. A lakosság nagyobb részét románok, valamint németek, kevesebb részét pedig magyarok és szerbek képezték; a háború ideje alatt a falu lakossága összesen 4559 fő volt. A szerbek az újabb felkelés hevében kirabolták Perlaszt (Perlez), amely teljesen lángokban állt. Majd Orlódot is kirabolták, és tűzvész égett Botosban is, ahol 50 ház porig égett, ugyanígy történt Temesvárott is, ahol a felkelők 365 hektár öreg tölgyerdőt gyújtottak fel. A júliusi égbolt Écskától keletre több éjszakán keresztül nappali fényben úszott, a hatalmas tüzek lángnyelvei bíbor színűre festették az eget. Az egész birtok területén feszült volt a helyzet, de mégis nyugodt. Így volt ez Écskán is azzal együtt, hogy a helyzet a frontvonal közeledtével napról napra rosszabbodott.

A harcban álló felek összetétele a következő volt: a szerbek Perlaszban, a magyarok Nagybecskereken; elkerülhetetlen volt, hogy Écska a csata színterévé váljon. Écska elhelyezkedésének jelentősége a harcban álló felek ütközetének gyújtópontjába helyezte a falut, ugyanis Nagybecskerek felől a Dél-Bánságba vezető utak mentén húzódott.

Már május 26-án elterjedt a hír,

hogy a szerbek a táborukból elindultak Perlasz mellől, hogy megtámadják Becskereket. Azonnal a városba küldtek egy állomásozó hadsereget a felkelők elé. Ütközetre nem került sor. Éder tábornok és Kiss ezredes találkoztak Drakulicssal, a perlaszi tábor parancsnokával. A találkozó után mindkét sereg visszahúzódott a támaszpontjára. Az egész június a csata kiválásával telt. Július első napjaiban csak szórványos csatározások folytak a felkelők és a honvédek előhadai között, azonban az igazi harcnak is jönnie kellett. Amely aztán háromszor is megtörtént.

Az első csata 1848. július 2-án/15-én (az új és a régi naptár szerint) történt és ez egyben a magyarok és szerbek első komoly összeütközése is volt a szabadságharc során. A felkelők Perlaszból Sztratimirovics vezetésével megtámadták a Kiss ezredes parancsnoksága alatt álló magyarok védőállásait Écskán. Előző éjszaka megbeszélésre került sor a faluban Kiss ezredes és Lázár Zsigmond nyugalmazott tábornok között. Kiss tudta, hogy az écskai földbirtokos katonai hivatása és a császári hadseregben betöltött szolgálata miatt a bécsi udvar felé hajlik. Felmenőik jó családi kapcsolatának szellemében a két katonára az éjszakát a csatátéren uralkodó helyzet megtekintésével töltötte, hogy aztán hajnalban Zsigmond elindulhasson Bécsbe, Kiss pedig a csatába a saját eszményképéért.

A falu akkori napjait, és magát a csatát, melyben közel kétezer határőr tizenkét ágyúval és ezeröttszáz magyar huszár és szabadságharcos hat ágyúval vett részt, gyönyörűen írta le Kaper Ziegfrid könyvében: „A szerb mozgalom Dél-Magyarországon 1848–1849”

címűben, ahol szó szerint a következőket említi:

„...reggeltől két ütközetben vett részt (Sztratimirovics) Écskánál. Kiss már a csatára felkészülve várta. Az erdőben és a vízben rejtőzött el a jobb szárny, az ágyúit a falu elé középre állította fel, a lovasságot pedig, ami a balszárny volt, a falu melletti síkságra helyezte el. De elfelejtett egy csúcsot elfoglalni a helyszín előtt. Sztratimirovics azonban ide helyezi el a szerb ágyúkat és elrendeli Kiss megtámadását, de amíg az ő ágyúi mindkét ellenséges szárny ellen megállás nélkül tüzet szórtak, addig őket viszont akadályozta a felfejlődésben. Az igaz, hogy az első szerb támadás könnyedén haladt előre, mert a magyar ágyúk elnémultak. De hamarosan az egyik szakasznak eszébe jutott, hogy a falu előtti téglalegető mögé bújjon, menekülésre kényszerítve ezzel az ellenséget. Azonban Kiss ezredes lovassága megkísérelte elhárítani a szerb támadók jobb szárnyát és egy hosszú és kétségbeesett harc után visszaszorította őket. Ezzel a szerb tüzéség időt kapott első csapatával, hogy előre behatoljanak a centrumba és a vakmerő Jancsa (Janča) százados hadzsárjaival eldöntse a csatát. Kiss ezredes elhagyta Écskát és visszahúzódtak Becskerekre.

A szerbek nem gondolhattak arra, hogy folytassák a támadást Becskereken is, mert erre nem lett volna elég erejük, óvatosságnak kellett volna lenniük és nem foglalták volna el Écskát, mégis ez a csata kifényesítette a fegyvereiket és megerősítette őket. A Bánságban a felkelők ellenfeleinek vége volt.”

Makszim Jevgenijevics, ezen események résztvevője, „Életrajzában” fel-

jegyezte: „Elvesztettünk 26 legényt és a bécsi tüzéségi kapitányt, Jankovicsot.”

Ugyan így, második alkalommal, Vilovszkij Jován Sztrefanovics (Jovan Stefanović Vilovski 1821, Crepaja–1902, Bécs) saját írásában – „Egy császári kamarás őrnagy életéből” – leírja a csatát, mely a falu délkeleti oldalán zajlott, a Perlasz felé vezető úton. Vilovszkij, mint az osztrák-magyar hadsereg hadnagya, részt vett a szerb nemzeti mozgalomban és az écskai csata közvetlen résztvevője is volt. A harc valahol a kőkereszt magasságában kezdődött, ami még mai napig ugyanazon a helyen áll:

„Július 28-án már hajnali három órákor úton voltunk Écskába. Jancsa százados vezette a szerbeket, mint az elődeiket. Az egyik zászlóaljnak én voltam a parancsnoka. Drakulics támogatásként jött utánam, Sztratimirovics pedig a tartalékosokat vezette. Bal szárnyunk a Bega folyón rejtőzött el.

Félóránival Écska előtt a perlaszi és farkasdi országutak egybefutottak. Itt állt egy kőkereszt és néhány lépcsővel előrébb kőhíd vezetett keresztül egy patakocskán, amely az áradás idején kiöntött, de ebben az időben ki volt száradva, a patak a falu körül félkörívben délre kanyarodott. Balra innen 2000 lépésnyire a patakocskára eltűnt, és szőlőskertek kezdődtek, melyek mentén országút vezetett Udvarból (Idvor) Écskába. Jobbra a kerestől 30–40 lépésnyire a patak beleömlött a Begába, mely négy láb mély és 5–6 öl széles volt. A híd felénk eső oldalán előttünk terült el az alacsonyabban fekvő nagy síkság és a falu. Balra, az országúton egyenesen a falu irányába, látszott a Bega, és a partján végig a sűrű fűzfák,

melyek eltakarták a kilátást. A mi magasabban fekvő oldalunkon, ott a fűzfák csúcsán túl az egyik háromfontos ágyú had lerohanta az egyik huszár egységet. Jancsa százados úgy rontott rájuk, mintha szárnyakat kapott volna – ütközetre és csatározásra vágyódva. Kiss pont akkor tűnt fel a fronton, amikor a mi előőrsünk a kereszthez ért.

Kicsit tőlünk jobbra a falu előtti országúton észrevettünk egy gyalogos hadosztályt, az egyik védelmi vonal mögött három háromfontost, aztán megmutatkozott a front három hadosztállal, egy huszár regimenttel, és egészen az ellenség bal szárnyának végén ott állt Schwarzenberger lándzsával felfegyverzett lovas csapata.

Szteva Petrovics ágyúját egy dombon helyezte el, és mindkét oldalról egyszer csak tüzet nyitottak az ágyúkkal. Én azonnal előretörttem és egy zárt csoportban megálltam a sorban az ellenség tüzéségének lövésétől védve, amíg az ágyúdurránások el nem hallgattak, azonban az előttem lévő szerbek pont a csatározás helyszínéhez érkeztek meg. Az ágyúk dörgése 4 órán keresztül tartott. A huszárok egy hadosztálya rohamnak indult, de megint megtorpant. Az ellenség két új ágyút helyezett el közvetlenül a falu bejárata elé. Segédemet, Putnik Pavlét elküldtem Drakulicshoz, hogy utasításokat hozzon nekem, nos mivel Drakulics maga mellett tartotta őt, Jancsa hadnagy pedig a huszár tűzvonaltól egyes egyedül, mint egy pisztolygolyó lovagolt fel és alá – megparancsoltam a zászlóaljnak, hogy törjön előre a huszár tűzvonaltól közepén túl látható szélmalom irányába. Jobbra a szerbek csordában lovagoltak, balra pedig ugyanehhez a vo-

nalhoz örmesterük vezetésével csatlakozott a varadiniak egy alakulata egyenesen az écskai útról.

Azonban a mi hadseregiünk nem volt eléggé kiképzett, mert a katonáink csak nemrég hagyták ott a lengyel hadgyakorlatot. Az előretörésben még a zárt hadoszlop is megzavart, mely átalakult egy háromszög alakú szorossá. Semmim sem maradt, hogyan lépjek tovább. A huszár front közelében tüzet nyitottam. A huszárok 500–600 lépésnyire visszahúzódtak és ismét felsorakoztak. Mi már annyira előretörtünk, hogy az elbújt ellenséges ágyúk oldalt elértek minket. Az első golyó a lovam mellett süvített el és megsebezett néhány tégláégetőből álló egységet, akik nagyon féltek. Összekeveredtek az egységek.

Elöl voltak a legbátrabb és legjobb fiúk az összes csapatból, hátul pedig a gyengébb és félnébb gyalogosok maradtak. Az első sebesültek jajveszékeltetésétől megtorpantunk, de mégis folytattuk az ellenség lerohanását. Az ellenséges front előtt 200 lépésnyire rohamba kezdtem, és „hajrát” kiáltva hirtelen megtámadtuk az ellenséget. A huszárok ismét a tüzelők mögé húzódtak. Fáradtan és zaklatottan megálltunk. Körülnéztem, hogy lássam, jön-e a segítség. Balra elvesztettem a kapcsolatot a varadini egységgel. Az országúton jöttek, de a biztos távolban hátul lemaradtak.

Jobbra Jancsa egyenes vonalban mellettem volt, de amikor előre néztem... micsoda látvány! Az előttem elterülő síkságot emberek holttestei borították. Sehol nem volt kötelék vagy nagyobb zárt csapat. Abban a pusztaságban kiterjedt rajú szétszórt katonák lát-

szottak. Szomjan halva lerohantak egy ottani kutat. Az udvari úton egy egész szekér karaván húzódtott. Az udvariak és a torontálszigetiek (Sakule) elhamarkodták, hogy a mozsárágyúikkal megijessék az ellenséget. Nem lehetett még gondolni sem arra, hogy előre lépjenek. Összegyűjtöttem a zászlóaljat, illetve pontosabban mondva egy részét annak, és összetömörültünk egy rakásba, majd visszahúzódtunk és határozottan meg voltam győződve, hogy egyetlen emberem sem lesz a huszárkardoktól megkímélve. Ám a huszárok hiányzó elszántságának vagy nagylelkűségének köszönhetően szerencsésen visszatértünk a kőkereszthez.

A katonáim a kúthoz tódultak. Itt találtam Drakulicsot, aki megígérte, hogy a halottakat és sebesülteket elszállítják a harctérről. A mi bal oldalunkon a fűzesből megállás nélkül lőttek a heves ellenséges csatározók. A csatátér üresnek, ... könyörületesen látszott! Ritkább csoportokban néhányan visszatértek a szállásukra. Délután 4 óra volt.

Nekünk 17 halottunk és 30 sebesültünk volt. Jankovicsot ugyanaz a golyó zúzta össze, amely összetörte mindkét előfogató hajtó lovát és kocsisát. Az országúton nagyon merészen haladt két háromfontosával és itt találták el. Protics nemzetőr tiszt lábai megremegtek.

Az látszott, hogy ez a csata számunkra szerencsétlen kimenetelű, de hogy a huszárok miért nem kezdeményeztek ütközetet, amikor alkalmuk lehetett volna rá, azt soha nem fogom megérteni.

Schwarzenberger lándzsával felfegyverzett lovas regimentje szándékosan nem akart harcba bonyolódni, mert úgy tartották, hogy a határőrök „császári katonák”.

Kis idő múlva a derék tiszt elhatározta magát. – Ugyanazzal a regimenttel és saját báró ezredesével, Blomberggel a mi igazságos oldalunkhoz csatlakozott, így alkalmunk nyílt csodálni eme regiment szigorú fegyelmét, aki ma a magyarokkal a szerbek ellen harcolt, éjjél után pedig a parancsnok elrendelésére a magyarok ellen.

Ahogy később tájékozódunk, Kiss aznap annyira elcsüggedt, hogy kiadta a parancsot a visszavonulásra, Temesvárra. De mivel mi visszahúzódtunk, visszavonta ezt a parancsot, és itt maradt. Jó érzés számomra, hogy akkor nem foglaltuk el Écskát és Becskereket, mert a harcban újoncok voltunk, és nekünk, tiszteknek nem volt elég erőnk, hogy az irreguláris hadsereget fegyvelben megtartsuk.

Egy régi szokáshoz híven a szerbek azt tartották, hogy a háborúskodás, hódítás és fosztogatás ugyanazt jelenti. Tehát nem állt volna módunkban megfékezni a győztes hadsereget, és így Becskerek valóban áldozat lett volna.”

A csata befejeződött. A különböző történelmi dokumentumokban a csata kimenetelét különbözőképpen értékelik attól függően, hogy melyiknek ki a szerzője. Az egyik szerint a szerbek, mások szerint a magyarok nyertek, azonban győztes valójában nem volt. Csak vesztesek voltak, akik a csatamezőn maradtak mindkét fél részéről. Mindkét oldal visszahúzódtott a kiinduló helyzetéhez. Kiss Becskerekre ment, Sztratimirovics pedig Perlaszba való visszatérése előtt körbejárta a falut és a földesúr házáat. Ott a birtok vezetője, Lapade várta és ez alkalommal két fajtisza lovat ajándékozott neki. A falu megmenekült a nagyobb pusztítás-

tól. Ezen időszak egyetlen écskai áldozatát Botosban az MKU-ban (*Hallottak könyve*) jegyezték fel, Miskovics János fia, Georgije volt az. A pancsovai kerületi bizottságnak küldött tájékoztatóban Drakulics ezredes, táborparancsnok azt írja: „*a csata hat teljes óráig tartott és a legtöbbet az ágyúk harcoltak... Én az ellenséget megvertem, Écskára visszavertem, de mivel nem volt elég lövedékem, nekem is abba kellett hagynom*”.

Hogy félre ne értsék ezeket a viharos éveket, nemcsak a szerbek álltak ellent a magyar forradalmi hullámnak. A tizenhárom hónapos háború folyamán a magyarok 204 alkalommal csaptak össze az osztrákokkal, 96-szor a szerbekkel, 61 alkalommal az oroszokkal, 47-szer a románokkal és 20-szor a horvátokkal. A románok is, mint a szerbek, önálló politikai és egyházi kormányzást kértek a bécsi udvartól. Három egyházmege kérte kiválását a szerb egyházból: a verseci, a temesvári és az aradi. Kérésüket az elszerbesítés félelmével indokolták, amely abból látszódott, hogy szerb részről saját embereikre erőszakolták a püspököket, plébánosokat és tanító posztokat. Nem érték el céljukat, mert még a külön román Vajdaságot és a román központját sem kapták meg. Az egyetlen dolog, amit sikerült elérniük, hogy a szerb Vajdaságot nem csak szerbnek hívják, hanem: Szerb Vajdaság és Temesi Bánság. Nemzeti létük megmaradását féltették a bánsági németek is, akik a szerbek és románok mintájára autonómiát kértek maguknak, melynek élén a német gróf állna. Ahogyan a románok, úgy a németek sem kaptak semmilyen engedélyt a bécsi udvartól.

A háború vihara elvonult a falutól. Az események új irányt vettek a csatamezőkön és az egész császárságban. A magyar forradalom alábbhagyott. A bécsi trónon 1848. december elején a beteg, epilepsziás és dezorientált császár, V. Ferdinánd helyére a fiatal I. Ferenc József lépett. Az 1849. év elején Bécs határozott döntést hozott a forradalom felszámolására. A szerb felkelők is átvették a kezdeményezés szerepét a Bánságban. Több falut felszabadítva a mi megyénkben, 1849. január 16-án elfoglalták Becskereket is. Ez az állapot a harctéren egészen április 29-ig tartott, amikor a magyar honvédség nagy támadást indított ezeken a területeken. Az elnyomott szerb felkelők elhagyták Nagybecskerek városi hivatalát és visszahúzódtak Dél felé, Perlasz és Titel irányába. A mi falunkon való áthaladásuk során a földbirtokos nevében két kiváló, fiatal, fajtiszta lovat ajándékoztak Knityanin Sztévának, annak jeléül, hogy megvédte a falut a csőcseléktől, a fosztogatóktól.

A magyarok 1849. augusztus 13-án elvesztették forradalmuk utolsó csatáját is. A tizenhárom hónapon keresztül tartott hadiállapot, a sok vér és sebesülés az egész Bánságra kolerát és tífuszt hozott, amelyek nem kerültek el a mi falunkat sem.

Egyik háború, forradalom, ellenőrzés, tüzvész, kolera és pestis sem kerülte el Écskát, a Lázár birtokot. Az emberek többsége szenvedett, de a falu és a föld viszont túlélte. Zsigmond elkövetendő húsz éve szép történeteket is hozott. Mivel az eső után mindig kisüt a nap, és fordítva is, ilyen lesz a Lázár család sorsának folytatása is.

Folytatjuk

Erdélyi magyarörmény bemutatkozás Szegeden

Május 6-án a Móra Ferenc Múzeum dísztermében, Munkácsy Mihály Honfoglalás c. csodálatos festménye, valamint a meghívó Gyimesi László tanácsnok társaságában örömmel bemutatni a hazai erdélyi magyarörményeket elsőként a *Kultúrák és nemzetek* sorozatban. A két órás rendezvényt a Szegeden játszó *Flórián Antal* színművészünk két verssel hangolta be, majd a házigazdák szervezte fiatal művészek zenei előadását élvezhettük.

Dr. Issekutz Sarolta tematikus előadása most is igyekezett minél több ismeretet átadni a hallgatóságnak, elindulva az örmények nyelve, írásbelisége és vallá-

sa alaptémáktól a Kárpát-medencei megjelenésén át, az erdélyi és magyarországi örmény diaszpóráig. Kérdésre kifejtette a hazai örménység identitásörzésének lényegét, megismertette hallgatóságával a magyarörmény hírességeket, ismertette az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szerepét a határon belül és kívül élő közösség összefogásában, a 15. évfolyamos füzetek, az eddig kiadott 17 könyv identitás erősítő hatásának jelentőségét. Jól sikerült a délután, bár többen is lehettek volna. Úgy tűnik, hogy a szervezés nem állt a helyzet magaslatán a reklámmot illetően.

M

Gyimesi László tanácsnok (jobbra), dr. Issekutz Sarolta – háttérben Munkácsy Mihály: Honfoglalás című festménye

Barangolás a hit és a szabadságharc magyarörmény vértanúinak nyomában Délvidéken és Erdélyben

(Dr. Bogdánffy Boldog Szilárd, Kiss Ernő, Lázár Vilmos)

EÖGYKE programja 2011

Útvonal: Budapest–Kiskunhalas–Tompá–Szabadka–Újvidék–Pétervárad–Székelykeve–Pancsova–Nándorfehérvár–Zimony–Galambóc–Donji Milanovác–Kazán-szoros–Vaskapu–Szendrő–Versec–Nagybecskerek–Elemér–Tóthfalu–Zenta–Csóka–Feketető–Kikinda–Zsombolya–Temesvár–Arad–Pankota–Belényes–Kőröstárkány–Nagyszalonta–Nagyvárad–Ártánd–Budapest

Időtartam: 7 nap (2011. aug. 23–29.)

Autóbuszos útvonalhossz: kb. 2000 km

Ellátás: félpanziós (reggeli és estebéd) és piknik

Szükséges felszerelés: nyári túraruházat, sportcipő, elemlámpa, fürdőruha

Vezetés: a csoportot Gyuri bácsi és Fargó Zoltán kalauzolja a társasutazás kezdetétől annak végéig

ZARÁNDOKLAT A VÉRTANÚK ÉLET-ÚJTÁN:

- Boldog Bogdánffy Szilárd (Feketető, Csóka, Temesvár, Nagyvárad)
- Kiss Ernő tábornagy (Elemér, Temesvár, Arad)
- Lázár Vilmos ezredes (Nagybecskerek, Arad)

A HONISMERETI KÖRUTAZÁS FŐBB ESEMÉNYEI:

- Panorámutazás az al-dunai áttörés jobb oldalán Galambóc és Vaskapu között
- Vaskapu, rálátás az erőműre és ismertető az Al-Duna szabályozásának eseményeiről
- Nándorfehérvár látványa dunai sétahajóról
- Várlátogatás Nándorfehérváron, Szendrőn, Galambócon és Péterváradon

- A középkori Európát megmentő 1456-os nándorfehérvári diadal története
- Hunyadi torony Zimonyban
- Az 1697-es törökök feletti történelmi győzelem emlékműve Zentán
- Karlócai békekötés emlékhelye
- Városnézés Szabadka szecessziós városközpontjában, Újvidéken, Versecen, Nagybecskereken, Temesváron és Kikindán
- A Vértanúk emlékműve és a Szabadság szobor Aradon
- Püspöki palota és székesegyház Nagybecskereken
- A legdélebbi Szent Istvánnak ajánlott templom Székelykeven
- Kosztolányi Dezső és Herczeg Ferenc emlékhelyek Szabadkán és Versecen
- Pankota – Csíky Gergely szülővárosa
- Bőjte Csaba szeretetotthonai Nagyszalontán és Zsombolyán
- Bukovinai székelyek küzdelme és sors története
- Kulturális hagyományteremtés Tóthfaluban
- Orgonaaudíció Nagyváradon
- Műsoros búcsúest Tóthfaluban

- Székelykeven és Kőröstárkányban bukovinai, illetve felsővölgyi székely családoknál személyes élményeken keresztül megismerhetjük az őszinte szeretetet és barátságot

A szabadkai városháza

RÉSZLETES PROGRAM:

1. nap:

Indulás: reggel 6 órakor a Batthyány térről
Határátkelő: Tompa

Láttnivalók: Szabadka (városnézés), Palics, Újvidék (városnézés), Pétervárad (várlátogatás)

Szállás és ellátás: az 1., 2. és 3. napon Székelykeven Bukovinából odatelepített székely családoknál (kétágyas szobák, fürdőszoba használatlaltal)

2. nap:

Láttnivalók: Nándorfehérvár (várlátogatás, sétahajózás a Dunán és a Száván), Zimony (Hunyadi torony), Székelykeve (Szent István templom), előadás a lopakodó vadászbombázó becserkészéséről

3. nap:

Láttnivalók: Szendrő (Brankovics György vára), Galambóc (várlátogatás, Rozgonyiné balladája), panorámut az al-dunai áttörés déli oldalán, Donji Milanovác, Kis- és Nagy Kazán-szoros, Vaskapu

4. nap:

Láttnivalók: Deliblát (néhai homok-sivatag), Versec (városnézés), Nagybecskerek (városnézés, székesegyház, ahol Lázár Vilmos aradi vértanút keresztelték), Elemér (Kiss Ernő aradi vértanú kriptája)

Szállás és ellátás: a 4., 5. és 6. napon Tóthfaluban (2 ágyas fürdőfülkés kollégiumi szobák)

5. nap:

Láttnivalók: Zenta (városnézés, Zentai csata emlékműve), Csóka, Feketető (Boldog Bogdánffy Szilárd püspök szülőfaluja), Kikinda (városnézés), műsoros búcsúest Tóthfaluban

6. nap:

Láttnivalók: Zsombolya (határátkelő), Temesvár (városnézés), Arad (koszorúzás a Vértanúk emlékművénel, találkozás az aradi magyarörményekkel), Pankota (Csíky Gergely szülővárosa)

Szállás és ellátás: a 6. napon Kőröstárkányban falusi vendéglátóknál (kétágyas szobák, fürdőszoba használatlaltal)

7. nap:

Láttnivalók: Nagyszalonta (Bőjte Csaba szeretetotthona), Nagyvárad (székesegyház, orgonaaudíció)

Határátkelő: Ártánd

Érkezés: 21 óra körül Budapestre

Részvételi díj: 64 000 Ft/fő – ifjúsági kedvezmény 18 év alatt: 8 000 Ft/fő

A részvételi díj tartalmazza a vezetést, szállást, félpanziós ellátást, pikniket, belépőket, sétahajózást, művészi produkciók árát, kivéve a biztosítást, valamint a busz költséget. Az utat a busz költséggel (kb. 20 000 Ft) befizetésével lehet lefoglalni az EÖGYKE-nél.

A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, versekkel és a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Szomorújelentés

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a szeretett édesanya, nagymama, anyós, dédmama, rokon, ismerős
özv. Keresztes Zoltánné Lakó Margit
 életének 81. évében, május 11-én csendesen elhunyt Kolozsvárott.

A gyászoló család

Emlékét kegyelettel megőrizzük!

Örmény-magyar gyermekrovat (51. rész)

Kedves örmény származású magyar gyerekek!

2011-ben is folytatjuk a szép kis történeteket az örmény őseink életéből, amikből ti, de szüleitek és nagyszüleitek is megismerhetik a régi történeteket. Ha a történetek végén feltett kérdésekre helyesen válaszoltok, és azt elkülditek címünkre, nyereményben részesültök. Ha még nem tudtok írni, akkor rajzoljátok le a történetet, szüleitek és nagyszüleiteket biztosan segítenek nektek.

Leveleiteket várjuk emailon: ormenyvasarhely@yahoo.com, vagy postán: dr. Puskás Attila, str. Campului, 540175 Tirgu Mures, Románia
 LÉGY TE IS A „GYÖKEREK” ÖRMÉNY GYERMEKROVAT NYERTESE 2011-BEN!

Nazarbeghián generális és a sardarabadi ütközet

1914-ben kitört az első világháború, ami 1918-ig tartott. 1917-ig az orosz csapatok elfoglalták a törökországi keleti frontot. Amikor Oroszországban a hatalom a bolsevikok kezébe került, az orosz katonák elhagyták a török frontot és visszatértek központi állomásaikba. Az örmény katonák és önkéntesek teljesen magukra maradtak. Ekkor Nazarbeghián generális átvette a kis örmény csapat fölötti vezetést, és Antranig segítségével sikerült megállítani a török haderőt.

A grúzok, az azerek és az örmények a Kaukázuson egy közös kormányt hoztak létre. Ám a grúzok és az azerek kiléptek a szövetségből, így az örmények magukra maradtak. 1918. május 21-én a török

csapatok elértek a Sardarabad fennsíkra, ahonnan Jereván felé haladtak tovább. Ekkor minden örményt mozgósítottak. A harangok Jerevánban és a környező falvakban egyfolytában zúgtak, mert óriási volt a veszély. A fiatalok fegyvert ragadtak, a parasztok kaszával-kapával indultak a csatába, az idősek vizet és élelmet vittek a frontra. A papok igyekeztek bátorságot önteni az emberekbe. 48 órán át tartott a csata, és végül a török ellenségnek vissza kellett vonulni. Az örményeknek így sikerült megakadályozni, hogy a törökök elfoglalják Jerevánt. A hősöknek ötven évvel később egy szép emlékművet emeltek.

Mit jelentett volna Jereván elfoglalása az örmény nép számára?

A Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió Képző- és Iparművészeti Szaktábor (2011. aug. 16–23.)

Mit nyújt a tábor?

- Lehetőséget a különböző kézműves technikák megismerésére és kipróbálására
- színvonalas időtöltést szép környezetben jó levegőn
- igazi feltöltődést úgy, hogy a pihenés mellett alkotások is születnek
- változatos műhelyfoglalkozásokat megfizethető áron

Műhelyeink a táborban:

- ékszerkészítő műhely
  - tűzzománc, domborítás és huzaltechnikával
  - papírműhely
  - origami készítéssel és papírmerítéssel
  - textilműhely
  - természetes anyagok műhelye
  - bőrözés
  - kódex készítés
- és még sok meglepetés...

A táborban készült alkotások számára **kiállítási lehetőséget** biztosítunk!

Egyéb programok:

állatsimogató, lovas sétakocsikázás, lovaglási lehetőség

Gyerekeket és felnőtteket is szeretettel várunk!

Helyszín:

Jakabszálláson a falu központjától 3 km-re lévő erdei iskolában, nem messze Bugactól

Ára: 36 000 Ft/8 nap/fő

Az ár tartalmazza az utazás, a szállás, a napi 3x-i étkezés és a programok árát, illetve az anyagköltséget.

Érdeklődni és jelentkezni lehet:

Borosnyay Klára ötvösművésznél
 telefon: 06 20 534 1563

e-mail: borosnyay.klara@szentpeteri-studio.hu

Meghívó

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szeretettel vár mindenkit az Örmény Katolikus Templomba (1011 Budapest, Orlay u. 6.)

2011. június 5. (vasárnap) du. a szentmise után kb. **17,30 órakor** kezdődő

Faberné Papp Erika

„Égi Édesanyánk könnyei – Tizenkét könnyező Máriakép a Kárpát-medencében”

(Romanika Kiadó 2008)

c. könyv bemutatójára, *Horváth Zoltán György* diaelőadásával egybekötve.

A könyvbemutatóra hazalátogató, 62 éve Amerikában élő Faberné Papp Erika szerző az erzsébetvárosi Papp család leszármazottja, az Örmény Katolikus Templomunk adományozója.

Felkérjük mindazokat, akik rokonságban vannak a néhai Dr. Papp Antal pénzügyi államtitkár (Budapest) nagypapa családjával, tisztelje meg részvételével a rendezvényt. Szeretettel várunk mindenkit!

dr. Issekutz Sarolta
elnök

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

az Országos Örmény Önkormányzat,

és a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. III. emelet 338-339, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16–18 óráig, fovarosiormeny@gmail.com).

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: **Béres L. Attila**

Felelős kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár),

Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Lapzárta: minden hónap harmadik csütörtökét követő hétfő!

Tördelés: Szakmány György

Nyomdai munkák: Pannónia-Print Kft.